

Aikuisen neurologinen moniammatillinen yksilökuntoutus

Palvelukuvaus palveluntuottajalle, harkinnanvarainen kuntoutus

Voimassa 1.1.2020

Sisällysluettelo

1	Moniammatillinen yksilökuntoutus tukee asiakkaan selviytymistä arjessa.....	4
2	Hyvät kuntoutuskäytännöt varmistavat laadun.....	7
3	Asiakkaan tavoitteet ohjaavat kuntoutuksen toteutusta.....	7
4	Kuntoutuminen tulee osaksi asiakkaan arkea.....	7
5	Yhteistyö on tuloksellisen kuntoutuksen edellytys.....	8
6	Ryhmätoiminta mahdollistaa vertaistuen.....	8
7	Etäkuntoutus toimii kuntoutumisen tukena.....	8
8	Moniammatillinen yksilökuntoutus vastaa asiakkaan tarpeisiin, toteutus.....	9
9	Henkilöstö.....	16
10	Palveluntuottajan kokemus (referenssi).....	20
11	Kuntoutuksessa käytettävät tilat.....	21
12	Toimintakyvyn arviointi ohjaa toteutusta ja todentaa muutosta.....	21
13	Turvallisuudesta huolehtiminen estää vaaratilanteet.....	22
14	Dokumentointi varmistaa tiedon välittymisen ja seurannan.....	23
15	Lait ohjaavat toimintaa.....	23

Johdanto

Aikuisen neurologinen yksilökuntoutus on tarkoitettu **yli 18-vuotiaalle** asiakkaalle, joka tarvitsee moniongelmaisen sairausoireistonsa vuoksi yksilöllisesti ja moniammatillisesti toteutettua kuntoutuspalvelua. Myös asiakkaan läheinen voi osallistua osan aikaa kuntoutukseen yhdessä asiakkaan kanssa. Kuntoutus toteutetaan avomuotoisena tai laitosmuotoisena kuntoutuksena.

Kohderyhmään kuuluvat kuntoutuksen asiakkaat ovat Kelan harkinnanvaraisen kuntoutuksen asiakkaita (laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista 566/2005).

Palvelukuvauksen rakenne

Aikuisen neurologisen moniammatillisen yksilökuntoutuksen palvelukuvaus jakautuu kahteen osaan eli **kuntoutuspalvelua koskevaan osaan ja yleiseen osaan**. Osat on sijoitettu tähän kokonaisuuteen peräkkäin ja molemmilla osilla on oma kansilehtensä sekä sisällysluettelonsa.

Palvelukuvaus sisältää:

- vaikuttavan ja kuntoutumista tukevan hyvän kuntoutuskäytännön ydinasiat ot-sikoittain (luvut 1 – 15)
- kuvaukset kuntoutuksen sisällöstä ja henkilöstöstä, palveluntuottajan kokemus- ja referenssivaatimukset, kuntoutustilavaatimukset sekä käytettävät mit-tarit (luvut 8-12)
- kuntoutustoiminnan tavoitteet, jotka palveluntuottajan tulee ottaa huomioon merkityksellisinä tekijöinä asiakkaan sitouttamisessa kuntoutumisen proses-siin.

Palveluntuottaja sitoutuu toteuttamaan moniammatillisen yksilökuntoutuksen tämän palvelukuvauksen sekä yleisen osan periaatteiden ja vaatimusten mukaisesti. Nämä osat täydentävät toisiaan ja niitä molempia sovelletaan Kelan järjestämän kuntoutuksen toteuttamisessa.

1 Moniammatillinen yksilökuntoutus tukee asiakkaan selviytymistä arjessa

Moniammatillisessa yksilökuntoutuksessa asiakas (ja hänen läheisensä) saa tietoa ja konkreettisia ohjeita arjessa selviytymiseen. Lisäksi asiakas saa voimavaroja ja valmiuksia osallistua monipuolisesti eri toimintoihin omassa elinympäristössään.

Kuntoutukseen osallistuvalla asiakkaalla on todettu asianmukaisen diagnostisen arvioon perusteella **neurologinen sairaus** tai **vamma**, johon liittyy moniammatillisesti toteutettavan neurologisen yksilökuntoutuksen tarve.

Lisäksi asiakkaalla on

- **neurologisesta sairaudesta** tai **vammasta** aiheutuvia työ- tai opiskelu- ja/tai toimintakyvyn **rajoitteita**, jotka heikentävät suoriutumista arjen ympäristöissä
- mahdollisesti myös **muita sairauksia** tai **vammoja**, jotka vaikuttavat neurologisen kuntoutuksen tarpeeseen
- **riittävästi itsenäistä toimintakykyä**, jotta hän kykenee liikkumaan palveluntuottajan tiloissa sekä osallistumaan kuntoutukseen ilman jatkuvaa avustamista.

1.1 Asiakkaan palvelutarpeen arviointi ja tasomääritys

Asiakkaalla voi olla sairautensa vuoksi fyysistä, psyykkistä, kognitiivista ja/tai sosiaalista avuntarvetta, jonka vuoksi palveluntuottajalla on oltava valmius osaavasti ja riittävästi avustaa asiakasta kuntoutuksen aikana hänen tarpeensa mukaisesti.

Palveluntuottajan tehtävä on selvittää ja arvioida kuntoutusasiakkaan henkilökohtaisen avuntarpeen määrä ja siihen liittyvä avustamisen määrä (= palvelutarpeen taso).

Asiakkaan palvelutarpeen arvio tehdään seuraavien selvitysten perusteella:

- kuntoutussuunnitelman sisältävä lääkärintlausunto B tai muu vastaava lääketieteellinen selvitys
- muut kokonaistilannetta kuvaavat asiakirjat **sekä**
- asiakkaalta saadut tiedot.

1.2 Palvelutarpeen tasot

Palveluntuottaja arvioi asiakkaan palvelutarpeen tason hänen avuntarpeensa perusteella **ennen asiakkaan kuntoutuksen aloitusta** ja resursoi tarvittavan avustavan henkilöstön määrän asiakkaan kuntoutuksen ajalle.

Asiakkaan palvelutarvetasoja on 2:

- **Palvelutarvetaso 1:** asiakkaalla ei ole palvelutarvetta
- **Palvelutarvetaso 2:** asiakkaalla on erityinen palvelutarve tai hänellä on erityinen ja laaja-alainen kuntoutustarve vaikean sairausoireilunsa vuoksi, joka edellyttää **merkittävästi enemmän** moniammatillisen tiimin toteuttamaa kuntoutusta ja yhteistyötä kuin taso 1:n asiakas.

Huomioitavaa: Asiakkaan palvelutarpeen taso voi tarkentua **ensimmäisen kuntoutusjakson aikana mutta ei enää sen jälkeen.**

1.3 Palvelutarpeen arviointi

Taso 1

Asiakas

- Asiakas on toimintakyvyltään ja liikkumisessaan **täysin itsenäinen**
tai
- Asiakas voi tarvita päivittäisissä toimissaan ja liikkumisessaan henkilöstön **ai-
van vähäistä apua** ja **ohjausta** (esim. toistuvaa suullista ohjeistusta ja neuvontaa, ruokatarjottimen kantamista, aikataulujen ja ohjelman varmistelua jne.).

Avustavan henkilöstön tarve

- Asiakkaalla **EI OLE** palveluntarvetta
- **EI** avustavan henkilöstön tarvetta.

Taso 2 (asiakkaalla on erityinen palvelutarve TAI erityinen kuntoutustarve)

Asiakas, jolla on erityinen palvelutarve

- Asiakas tarvitsee päivittäin apua esim. liikkumisessa sekä joissakin fyysisissä, psyykkisissä, kognitiivisissa ja/tai sosiaalisissa toiminnoissa
- asiakas voi tarvita **vähäistä apua** myös yöaikaan (esim. WC:hen ohjaaminen, voinnin tarkistus jne.).
- **Ei tarkoita** jatkuvaa avustamisen tarvetta!

Avustavan henkilöstön tarve

- Henkilöstö vastaa asiakkaan avuntarpeeseen ympärivuorokautisesti.
Lisätietoja: Henkilöstö / avustava henkilöstö

TAI

Asiakas, jolla on erityinen kuntoutustarve

- Asiakas tarvitsee vaikean sairauden tai moninaisen kuntoutustarpeen vuoksi moniammatillisen tiimin toteuttamaa **kuntoutusta ja yhteistyötä enemmän kuin taso 1:n** asiakas.

Avustavan henkilöstön tarve

- **Ei** avustavan henkilöstön tarvetta.

Huomioitavaa:

- **Tasoryhmään 2** kuuluvien asiakkaiden palvelutarveperuste kirjataan asiakkaan kuntoutuspalautteeseen ja kuntoutuslaskun liitteeseen
- **Palveluntuottajalla** on oltava valmius toteuttaa molempiin em. palvelutarve-ryhmiin kuuluvien asiakkaiden kuntoutusta.

2 Hyvät kuntoutuskäytännöt varmistavat laadun

Toteuta kuntoutus palveluntuottajana siten, että

- asiakas voi luottaa kuntoutuksessa käytettävien menetelmien ja toteutustapojen (ml. etäkuntoutus) pohjautuvan tieteelliseen näyttöön tai olevan muuten vakiintuneita ja yleisesti hyväksytyjä
- asiakas kokee vuorovaikutuksen olevan arvostavaa ja hänen kuntoutukseensa on valmistauduttu
- asiakas on mukana kuntoutuksensa suunnittelussa ja itseään koskevassa päätöksenteossa sekä saa sitä varten yleistä ja kohdennettua tietoa
- asiakas oivaltaa toimintakykynsä vaikuttavat tekijät, tunnistaa rajoitteiden lisäksi vahvuutensa sekä alkaa nähdä asioita (yksilö- ja ympäristötekijöitä), jotka mahdollistavat muutoksen parempaan.

3 Asiakkaan tavoitteet ohjaavat kuntoutuksen toteutusta

Toteuta kuntoutus palveluntuottajana siten, että

- asiakas kokee yhteistyössä asetetut kuntoutuksensa tavoitteet itselleen merkityksellisiksi
- asiakas näkee muutoksen mahdollisena ja kykenee sitoutumaan työskentelyyn, jota tavoitteiden saavuttaminen edellyttää
- asiakas kokee kuntoutuksessaan keskittyttävän olennaisiin asioihin ja kuntoutus on asetettujen tavoitteiden mukaista
- asiakkaan kuntoutuksen tavoitteiden saavuttamista ja siihen tarvittavaa työskentelyä arvioidaan yhteistyössä koko kuntoutuksen ajan.

4 Kuntoutuminen tulee osaksi asiakkaan arkea

Toteuta kuntoutus palveluntuottajana siten, että

- asiakas saa voimavaroja kuntoutumisessa tarvittavaan aktiiviseen työskentelyyn

- asiakas kokee harjoitteet ja kuntoutumista tukevat toimintatavat itselleen mielekkäiksi ja helposti omaksuttaviksi
- asiakas oppii keinoja, joilla hän voi muokata toimintatapojaan ja toimintaympäristöönsä kuntoutumista tukevaksi.

5 Yhteistyö on tuloksellisen kuntoutuksen edellytys

Toteuta kuntoutus palveluntuottajana siten, että

- asiakas oivaltaa läheisten ja eri toimijoiden kanssa tehtävän yhteistyön keskeiseksi tavoitteellisessa ja pitkäjänteisessä kuntoutumisessa
- asiakas kokee hyötyvänsä erilaista osaamista ja näkökulmia yhdistävästä moniammatillisesta yhteistyöstä
- asiakas kokee eri toimijoiden toimivan yhteisten tavoitteiden mukaisesti
- asiakas kokee viestinnän eri toimijoiden välillä olevan toimivaa ja selkeää sekä toteutuvan sovitusti.

6 Ryhmätoiminta mahdollistaa vertaistuen

Varmista palveluntuottajana, että

- asiakas kokee ryhmätoiminnan soveltuvan itselleen ja edistävän kuntoutumista
- asiakas saa mahdollisuuden tietojen ja hyvien oppimiskokemusten vaihtoon ryhmässä, jonka jäsenillä on samankaltainen kuntoutumisen tarve ja tavoite, elämäntilanne tai ikävaihe.

7 Etäkuntoutus toimii kuntoutumisen tukena

Toteuta kuntoutus palveluntuottajana siten, että

- asiakkaan kanssa on yhteistyössä arvioitu etäkuntoutuksen soveltuvuus asiakkaalle
- asiakkaan etäkuntoutus on yhteistyössä arvioitu kuntoutuskokonaisuuteen soveltuvaksi toteutustavaksi

- asiakas kokee etäkuntoutuksen itselleen toimivaksi ja kuntoutumista edistäväksi toteutustavaksi
- asiakas voi luottaa henkilöstön valmiuksiin ja osaamiseen toteuttaa etäkuntoutusta
- asiakas saa tarvittavan tuen etäkuntoutuksen toteutuksessa mukana olevalta läheiseltä tai muulta toimijalta kuntoutumisen arkeen siirtämiseksi
- asiakas kokee etäkuntoutuksessa käytettävien laitteiden olevan helppokäyttöisiä ja että yhteys on toimiva sekä tietoturvasta on huolehdittu Valviran ohjeiden mukaisesti.

Lisätietoja: www.valvira.fi

8 Moniammatillinen yksilökuntoutus vastaa asiakkaan tarpeisiin, toteutus

8.1 Kuntoutuksen kesto ja määrä

Kuntoutuksen kokonaiskesto

- 1,5 vuotta
- Kuntoutuksen kaikki osa-alueet toteutetaan asiakkaan kuntoutuspäätöksen voimassaolon (18 kk) aikana.

Kuntoutuksen sisältö

- **enintään 15 arkipäivää**
- Kuntoutuspäivien määrä perustuu asiakkaan yksilölliseen kuntoutustarpeeseen.
- Asiakkaan kuntoutuspäivät jaksotetaan siten, että niistä muodostuu eheä, asiakkaan kuntoutustarpeeseen vastaava kokonaisuus.
- Asiakas valitsee itselleen soveltuvan kuntoutuksen toteutusmuodon: **avomuotoisen** tai **laitosmuotoisen** kuntoutuksen.

8.2 Kuntoutuksen toteuttaminen

- **Moniammatillinen tiimi** toteuttaa kuntoutuksen yhdessä asiakkaan kanssa ja vastaa kaikista kuntoutuskokonaisuuteen liittyvien osa-alueiden toteutumisesta.

8.2.1 Asiakkaan kuntoutuksen sisältö

- **1 x yhteydenotto** asiakkaan kanssa etäyhteydellä (puhelin, kuvapuhelu)
  - Kesto **keskimäärin 30 minuuttia**.
- **Asiakkaan kuntoutusjakso** (enintään 15 arkipäivää)
  - Kuntoutuspäivän pituus on **vähintään 6 t**.
  - Ohjattua kuntoutusta on **keskimäärin 5 t /kuntoutuspäivä**, josta asiakkaan yksilöllisesti toteutettua ohjelmaa on **2 - 3 t / kuntoutuspäivä**.
- **1 x kotikäynti asiakkaan arkiympäristössä**
  - Kesto **keskimäärin 2 t** (ilman matkoja).
  - Kotikäynti toteutetaan asiakkaan tai arjen toimijan luona, jos se on asiakkaan kuntoutumisen kannalta ehdottoman tarpeellinen.
- **1 x seurantayhteydenotto** kuntoutuksen päättymisvaiheessa asiakkaan kanssa (puhelin, kuvapuhelu).
  - Kesto **keskimäärin 30 minuuttia**.
  - Toteutus **2 - 3 kuukauden** kuluttua viimeisen kuntoutusjakson päättymisestä.

8.2.2 Kuntoutukseen osallistuvan läheisen kuntoutuksen sisältö

- **Läheinen** osallistuu kuntoutukseen yhtä aikaa asiakkaan kanssa.
- **Läheinen voi** osallistua kuntoutukseen oman valintansa mukaan
  - **avo- tai laitosmuotoisesti tai käyntikertoina.**

Läheisen osallistuminen avo - tai laitosmuotoisesti

- **Aikuinen** läheinen osallistuu kuntoutukseen **enintään viiden (5) arkipäivän** ajan.
- Kuntoutuspäivän pituus on **vähintään 6 t.**
- Ohjatun kuntoutuksen osuus on **keskimäärin 5 t / kuntoutuspäivä.**
- Läheisen omaa yksilöllistä tai ryhmämuotoista kuntoutusta on **2 - 3 t / kuntoutuspäivä.**

Läheisen käyntikerta

- Aikuisen läheisen kuntoutus toteutuu **enintään 5 käyntikertana.**
- Käyntikerran pituus on **vähintään 2 - 3 t.**
- Läheisen omaa yksilöllistä tai ryhmämuotoista kuntoutusta ohjelmasta on **1 - 2 t / käyntikerta.**

Asiakkaan yli 7-vuotias lapsi kuntoutuksessa

- **Asiakkaan lapsi** voi osallistua kuntoutukseen aikuisen läheisen seurassa/mukana ja kykyjensä mukaisesti.

Lapsen osallistuminen avo- tai laitosmuotoisesti

- Lapsen kuntoutuksen kesto on **enintään 5 arkipäivää.**
- Lapsen omaa ohjattua toimintaa on **keskimäärin 2 t / kuntoutuspäivä.**
- Osallistuvan lapsen ohjelman toteutuksessa huomioidaan lapsen ikä ja kehitystaso.

8.3 Palveluntuottajan tehtävät

Ennakko-ohjaus, suunnittelu, toteutus, seuranta

8.3.1 Ennako- ohjaus

Ota asiakkaaseen kirjallisesti (ja tarvittaessa puhelimella) yhteyttä **3 viikon kuluessa** kuntoutuspäätöksen saapumisesta.

Tavoitteena on, että asiakas

- saa etukäteen tietoja kuntoutuksen toteutusaikataulusta sekä kuntoutuksen toteuttajasta
- saa tiedon mahdollisuudesta esittää kysymyksiä ja toiveita kuntoutukseen liittyen myöhemmin toteutuvassa yhteydenotossa
- voi ennakkotietojen perusteella varmistua
  - kuntoutuksen soveltuvuudesta itselleen
  - kuntoutuksen menetelmistä
  - toteutumisen oikea-aikaisuudesta.

8.3.2 Kuntoutuksen suunnittelu

Sisältää puhelimella tai kuvapuhelulla toteutettavan yhteydenoton asiakkaaseen

8.3.3 Yhteydenotto

- Ota asiakkaaseen yhteyttä **2 - 3 viikkoa** ennen kuntoutuksen aloitusajankohtaa.
- Yhteydenotto toteutetaan puhelimella tai kuvapuhelulla.
- Kuvapuhelulla toteutettavaan keskusteluun voivat osallistua tarvittaessa asiakkaan läheinen sekä muut asiakkaan arkeen liittyvät toimijat.

Yhteydenoton tavoitteena on, että ennen kuntoutuksen alkamista asiakas

- saa varmistuksen kuntoutuksen aikataulusta sekä kuntoutuksen ohjelman sisällöstä
- voi itse vaikuttaa kuntoutuksen sisältöön ja voi luottaa erityistarpeidensa tulevan huomioiduksi

- kartoittaa yhdessä palveluntuottajan kanssa, keitä moniammatillisen tiimin jäseniä, arkeen liittyviä toimijoita ja muita yhteistyötahoja kuntoutuksessa tarvitaan
- osaa valmistautua tulevaan kuntoutukseen esim. miettimällä omia kuntoutumistavoitteitaan ja toiveitaan.

8.3.4 Kuntoutuksen toteuttaminen

Sisältää yksilötapaamiset, aloituspalaverin, kuntoutusjakson, kotikäynnin, väliarvion ja loppupalaverin

Aloituspalaveri

Järjestä asiakkaan (ja hänen läheisensä), **omaohjaajan** sekä **erikoislääkärin** välinen aloituspalaveri heti kuntoutusjakson alkaessa.

Huolehdi, että asiakas tapaa tämän jälkeen myös **koko kuntoutuksesta vastaavan moniammatillisen tiimin**.

Aloituspalaverin tavoitteena on, että asiakas (ja hänen läheisensä)

- voi olla konkreettisesti mukana kuntoutuksensa suunnittelussa sekä kuntoutuksensa tavoitteiden asettamisessa
- kokee koko moniammatillisen tiimin huomioivan hänen kokonaistilanteensa, kuntoutustarpeensa sekä kuntoutustavoitteensa yhtenäisenä ja yhdenmukaisena
- kokee, että yhteistyössä laadittu kuntoutumisen suunnitelma on toimiva ja realistinen sekä moniammatilliseen tiimiin valitut jäsenet ovat kuntoutuksen kannalta tarkoituksenmukaisia jäseniä
- voi varmistua siitä, että hänelle tarpeelliset arjen toimijat voidaan tarvittaessa ottaa mukaan tukemaan kuntoutumista.

Kuntoutusjakso

Toteuta asiakkaan kuntoutusjakso niin, että hänen yksilölliset tarpeensa huomioidaan ja että kuntoutusjakso on hänelle asetettujen kuntoutustavoitteiden mukainen.

Yksilöllisten kuntoutusjaksojen tavoitteena on, että asiakas

- oppii ymmärtämään, miten hän voi itse vaikuttaa toiminta- ja/tai opiskelu- tai työkykyynsä sekä hyvinvointiinsa
- saa eri ammattihenkilöiltä yksilöllistä ja konkreettista ohjausta yksilöllisten tavoitteidensa saavuttamiseksi heti kuntoutuksen ensi päivistä alkaen
- löytää itselleen soveltuvia keinoja, joilla voi edistää kuntoutumista ja arjen sujumista
- vahvistaa käsitystään oman osallisuuden ja motivaation merkityksestä kuntoutumisessaan.

Ryhmämuotoinen toiminta

- Kuntoutusjaksolla voidaan hyödyntää ryhmämuotoista toimintaa, mikäli asiakkaan tilanne sen mahdollistaa. Ryhmän koko on enintään **kahdeksan (8) henkilöä**.
- Tavoitteena on, että asiakas saa ryhmämuotoisen toiminnan sekä vertais- ja kokemustuen avulla tukea kuntoutumiseensa.

Kotikäynti

Toteuta kotikäynti asiakkaan (tai hänen arjen toimijoiden) luo, jos kotikäynti on asiakkaan kuntoutumisen kannalta ehdottoman tarpeellinen. Kotikäynti suunnitellaan ja aikataulutetaan yhdessä asiakkaan kanssa.

- Tarvittaessa voit toteuttaa vaihtoehtoisesti verkostoneuvottelun asiakkaan arjen toimijoiden kanssa (esim. kuvapuheluna tai puhelimella), jos kotikäynnin toteutus muodostuu kohtuuttomaksi esim. pitkien välimatkojen vuoksi.
- Kotikäyntiin osallistuu vähintään **yksi (1) moniammatillisen tiimin** jäsen.

Kotikäynnin tavoitteena on, että

- asiakas saa keinoja arkeensa kuntoutumisen edistämiseksi ja jatkumiseksi

- asiakas saa tukea ja voimavaroja kotona selviytymiseen ja löytää arjessa suoriutumista helpottavia ratkaisuja yhdessä palveluntuottajan kanssa
- varmistetaan toimiva tiedonvaihto ja toiminnan ohjaus asiakkaan, hänen läheisensä ja mahdollisten asiakkaan arjen toimijoiden kesken
- varmistetaan asiakkaan kotiharjoitteiden toimivuus ja soveltuvuus
- läheiset saavat ohjausta ja voimavaroja toimiakseen aktiivisesti mukana asiakkaan kuntoutumisessa.

Väliarvio

Järjestä jokaisen kuntoutusjakson lopussa tapaaminen **asiakkaan** ja **omaohjaajan** kesken kuntoutuksen väliarviointia varten. Tarvittaessa tapaamiseen osallistuu myös **muita moniammatillisen tiimin jäseniä**.

Väliarvion tavoitteena on

- arvioida asiakkaan kulunutta jaksoa, kuntoutustavoitteiden toteutumista sekä mahdollisia muutostarpeita
- varmistaa asiakkaan kuntoutumisen jatkuminen arjessa käymällä läpi kuntoutuksessa opittuja asioita ja neuvoja.

Loppupalaveri

Järjestä viimeisen jakson lopussa palaveri asiakkaan (ja hänen läheisensä) sekä moniammatillisen tiimin jäsenten kesken. Palaveriin osallistuvat **omaohjaaja** sekä **1 – 2 moniammatillisen tiimin jäsentä**.

Loppupalaverissa yhdessä asiakkaan kanssa

- arvioidaan kuntoutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista
- laaditaan kuntoutumisen jatkosuunnitelma ja mm. käydään läpi kuntoutuspu-lautteen sisältö

- varmistetaan kuntoutumisen jatkuminen arjessa käymällä läpi kuntoutuksessa opittuja asioita ja neuvoja
- varmistetaan, että asiakkaalla on tiedossa arjen toimijoita, joihin hän voi olla tarvittaessa yhteydessä.

8.3.5 Kuntoutumisen seuranta

Sisältää seurantayhteydenoton asiakkaaseen

Ota asiakkaaseen yhteyttä noin **2 – 3 kuukauden** kuluessa siitä, kun viimeinen kuntoutusjakso on päättynyt. Yhteydenoton toteuttaa **omaohjaaja** tai **muu moniammatillisen tiimin jäsen** puhelimella tai kuvapuheluna.

Seurantaan liittyvän yhteydenoton tavoitteena on varmistaa asiakkaan

- arjen sujumista ja vahvistaa asiakkaan toimintakykyisyyttä hänen omassa elinympäristössään
- kuntoutumisen jatkumista hänen arjessaan
- työ- tai opiskelukyvyn ylläpysyminen ja vahvistuminen
- sitoutumista toimintakäytäntöjen muutoksiin
- luottamusta omiin voimavaroihinsa
- tietoa siitä, miten kuntoutuminen voi jatkua oman terveydenhuollon ja/tai muiden arjen toimijoiden (esim. sosiaali- tai koulutoimen) tuella ja kehen asiakas voi ottaa tarvittaessa yhteyttä.

9 Henkilöstö

9.1 Moniammatillinen tiimi

Moniammatillinen tiimi toteuttaa kuntoutuksen yhdessä asiakkaan kanssa ja vastaa kaikista kuntoutuskokonaisuuteen liittyvien osa-alueiden toteutumisesta.

Muodosta moniammatillinen tiimi, johon kuuluvat **alla luetellut ammattihenkilöt:**

- **erikoislääkäri**
- **neljä (4)** pakollista ammattihenkilöä
- **vähintään kaksi (2)** valinnaista ammattihenkilöä
- **avustavaa henkilöstöä**, asiakkaan tarpeen mukaisesti.

9.1.1 Erikoislääkäri

- **Erikoislääkäri**, jonka erikoistumisala on neurologia.

9.1.2 Pakolliset ammattihenkilöt

- **neljä (4) ammattihenkilöä**, joiden ammattiala on
  - psykologi tai neuropsykologi
  - toimintaterapeutti (AMK)
  - fysioterapeutti (AMK)
  - sairaanhoitaja (AMK) tai terveydenhoitaja (AMK).

HUOM!

- **Yksi (1) pakollisista** ammattihenkilöistä toimii asiakkaan **omaohjaajana** ja **yhteyshenkilönä**.

9.1.3 Valinnaiset ammattihenkilöt

- **vähintään kaksi (2) ammattihenkilöä**, joiden ammattiala on
  - puheterapeutti
  - sosiaalityöntekijä tai sosionomi (AMK) tai kuntoutuksen ohjaaja (AMK)
  - ravitsemusterapeutti tai ravitsemusneuvoja
  - seksuaaliterapeutti tai seksuaalineuvoja
  - uroterapeutti
  - liikunnanohjaaja (AMK).

HUOM!

- **Palveluntuottajalla** on oltava **kaikki** em. valinnaiset ammattihenkilöt käytettävissään henkilöstössään asiakkaan kuntoutuksen aikana.

9.1.4 Avustava henkilöstö

- **Avustava henkilöstö** oman roolinsa mukaisesti
  - osallistuu asiakkaan kuntoutukseen yhdessä moniammatillisen tiimin kanssa
  - vastaa asiakkaan yksilölliseen avuntarpeeseen ympärivuorokautisesti.

HUOM!

- **Palveluntuottaja** vastaa avustavan henkilöstön ammattiroolin mukaisista tehtävistä ja siitä, että avustavaa henkilöstöä on riittävästi vastaamaan asiakkaiden avuntarpeeseen.

9.2 Ammattihenkilöiden ja avustavan henkilöstön tehtävät sekä kokemusvaatimukset

9.2.1 Erikoislääkäri

Tehtävä:

- **toimii** asiakkaan tilanteessa lääketieteellisenä asiantuntijana (asiakkaan haastattelu, tutkiminen, ohjaus, neuvonta)
- **vastaa** asiakkaan sairauksien asianmukaisen hoidon toteutuksesta kuntoutuksen aikana
- **osallistuu** asiantuntijatiimin työskentelyyn asiakkaan tilanteen ja kuntoutustarpeen vaatimalla tavalla.

Kokemusvaatimus:

- **vähintään** kolmen (3) vuoden kokemus aikuisten neurologisesta kuntoutuksesta ja/tai hoidosta viimeisten 10 vuoden ajalta

- erikoistumisaikana hankittu kokemus otetaan huomioon.

9.2.2 Ammattihenkilöt

Tehtävä:

- **vastaavat** kuntoutuksen toteuttamisesta omasta ammatillisesta näkökulmastaan
- **osallistuvat** asiakkaan kuntoutukseen hänen yksilöllisen kuntoutustarpeen ja elämäntilanteensa vaatimalla tavalla

Kokemusvaatimus:

- Aikuisten neurologisiin sairauksiin liittyvää kuntoutus- ja/tai hoitotyötä seuraavasti:

Pakolliset ammattihenkilöt

- **Vähintään** kahdella ammattihenkilöllä on oltava kaksi (2) vuotta täysipäiväisesti tai vastaava määrä osa- aikaisesti tehtyä työtä viimeisen 10 vuoden aikana.

Valinnaiset ammattihenkilöt

- **Vähintään** kolmella (3) ammattihenkilöllä on oltava 10 kuukautta täysipäiväisesti tai vastaava määrä osa- aikaisesti tehtyä työtä viimeisen 10 vuoden aikana.

9.2.3 Avustava henkilöstö

Tehtävä:

- **toteuttaa** palvelutehtäviä ja osallistuu kuntoutuksen toteuttamiseen asiakkaan yksilöllisen kuntoutustarpeen mukaisesti.

Kokemusvaatimus:

- **suosituksena** kokemus neurologista sairautta sairastavien aikuisten kuntoutus- ja/tai hoitotyöstä.

Koulutusvaatimus:

- **suoritettuna** vähintään toisen asteen sosiaali- ja terveydenhuollon tai humanistisen ja kasvatusalan tutkinto (esim. lähihoitaja ja/tai vapaa- ajanohjaaja).

10 Palveluntuottajan kokemus (referenssi)

10.1 Kokemusvaatimus:

Palveluntuottajalle on kertynyt kokemusta* alla kuvatun kuntoutuksen toteuttamisesta **viimeisen kuuden (6) vuoden sisällä vähintään kahden (2) vuoden ajalta:**

- asiakkaille on toteutettu neurologisen sairauden tai vamman kuntoutusta
- kuntoutus on ollut moniammatillisesti toteutettua eli kuntoutusta on toteuttanut vähintään neljä (4) eri ammattiryhmän henkilöä
- nämä asiakkaat ovat olleet aikuisia.

*Tämä kokemus on kertynyt seuraavista moniammatillisesti toteutetuista kuntoutuksista: Kelan vaativa lääkinnällinen kuntoutus (lukuun ottamatta terapioiden) ja/tai harkinnanvarainen lääkinnällinen kuntoutus ja/tai vastaava muun maksajatahon toteuttama kuntoutus. Muina maksajatahoina voidaan ottaa huomioon esim. terveydenhuolto ja vakuutusyhtiöt.

10.2 Referenssi:

Palveluntuottaja ilmoittaa tarjoutua antaessaan esimerkin (referenssin) **viimeisen kahden (2) vuoden aikana** toteutuneesta kuntoutuksesta:

Asiakkaille on toteutettu neurologisen sairauden tai vamman kuntoutusta, joka on täytännyt kaikki alla olevat määrittelyt:

- kuntoutumisen tarve on liittynyt työssä jatkamiseen tai sinne palaamiseen tai työkyvyn ylläpitämiseen ainakin osalla näistä asiakkaista
- kuntoutus on toteutettu moniammatillisesti ja toteutuksessa on ollut mukana vähintään neljä (4) eri ammattiryhmän henkilöä
- kuntoutusta toteuttaneessa moniammatillisessa tiimissä on ollut neurologian erikoislääkäri tai fysiatrian erikoislääkäri

- nämä asiakkaat ovat olleet aikuisia.

Yllä mainittua kuntoutusta on toteutettu yksilökuntoutuksena määrällisesti yhteensä **vähintään 20 asiakkaalle tai vähintään kolme (3) kurssia**. Kuntoutus on toteutunut **vähintään kahden (2)** eri sairausryhmän asiakkaille.

11 Kuntoutuksessa käytettävät tilat

Toteuta kuntoutus laitospysikössä, jonka tilat on määritelty **yleisessä osassa**.

Lisäksi laitospysikössä on oltava turvalliset ja kohderyhmälle soveltuvat **alla luetellut tilat**:

- **esteettömät allastilat**
- **kuntosali**
- **liikuntasali**
- **kaksi (2) erillistä terapiatilaa**.

Lisätietoja: Yleinen osa / Kuntoutustilat

12 Toimintakyvyn arviointi ohjaa toteutusta ja todentaa muutosta

Toteuta kuntoutus palveluntuottajana siten, että

- asiakas saa tietoa ja ymmärtää arvioinnin sekä siinä käytettävien menetelmien merkityksen
- asiakas voi luottaa käytettävien arviointimenetelmien olevien turvallisia, päteviä ja tarkoituksenmukaisia ja niiden käyttäjät on koulutettu niiden käyttöön.

Katso: Toimia.fi

12.1 Mittarit, käyttö, mittauksen tarkoitus

12.1.1 Pakolliset käytettävät mittarit

- **Sisältyvät** Kelan tuloksellisuuden raportointiin.

Lisätietoja: www.kela.fi/tuloksellisuus

GAS- menetelmä

- Kuntoutuksen tavoitteiden laatimisen ja arvioinnin apuväline
Lisätietoja: <https://www.kela.fi/gas-menetelma?inheritRedirect=true>
- **Tuloksia** hyödynnetään muodostaessaan kokonaiskuvaa asiakkaan toimintakyvystä ja suunnitellessaan tarvittavia kuntoutustoimenpiteitä.

WHOQOL-BREF

- Elämänlaatumittari
- Lisätietoja: <http://www.thl.fi/toimia/tietokanta/mittariversio/134/>
- **Tuloksia** hyödynnetään asiakkaan elämänlaadun arvioinnissa ja seurannassa sekä kuntoutuksen vaikuttavuuden arvioinnissa.

Masennusoireiden vakavuusaste BDI 21 (Beck Depression Inventory)

- Mielialamittari
- Lisätietoja: <http://www.thl.fi/toimia/tietokanta/mittariversio/83/>
- **Tuloksia** hyödynnetään masennuksen oirekuvan arvioimiseksi.

12.1.2 Vapaaehtoiset mittaus- ja arviointimenetelmät

- Muut mahdollisesti tarvittavat **mittaus- ja arviointimenetelmät**

13 Turvallisuudesta huolehtiminen estää vaaratilanteet

Toteuta kuntoutus palveluntuottajana siten, että

- asiakas saa kuntoutuksen aikana sairautensa liittyvän tarpeellisen hoidon ja huolenpidon.

- Kela saa tiedon asiakkaan vakavasta tapaturmasta, [katso yleinen osa](#)
- asiakkaan
  - vakuutusturva on järjestetty kuntoutuspalvelulle määriteltyjen vaatimusten mukaisesti, **katso yleinen osa**
  - ensiavun antoon on hyvä valmius, **katso yleinen osa**
  - kuntoutuksen valvonta toteutuu asianmukaisesti, **katso yleinen osa**
  - erityistilanteisiin on varauduttu kaikessa palveluntuottajan toiminnassa, **katso yleinen osa**
  - tietoturvasta on huolehdittu, **katso yleinen osa**
  - allasvalvontaan liittyvästä turvallisuudesta on huolehdittu Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (Tukes) ohjeen mukaisesti, **katso yleinen osa.**

14 Dokumentointi varmistaa tiedon välittymisen ja seurannan

Toteuta kuntoutus palveluntuottajana siten, että

- asiakas ymmärtää tietojensa kirjaamisen merkityksen ja on tietoinen oikeudestaan perehtyä hänestä laadittuihin asiakirjoihin
- asiakas voi luottaa siihen, että palveluntuottaja kirjaa ja käsittelee häntä koskevia tietoja lainmukaisesti, huolellisesti ja luotettavasti
- asiakkaan tietojen kirjaaminen mahdollistaa toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin sekä jälkikäteisen seurannan.

15 Lait ohjaavat toimintaa

Toteuta kuntoutus palveluntuottajana siten, että asiakas voi luottaa palveluntuottajan noudattavan kuntoutusta sääteleviä lakeja:

- laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista 566/2005
- kielilaki 423/2003

- saamen kielilaki 1086/2003
- laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 133/2010
- laki yksityisestä terveydenhuollosta 152/1990
- laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992
- tietosuojalaki 1050/2018
- laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994
- laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015
- valtioneuvoston asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 1998/986
- sosiaali- ja terveysministeriön asetus potilasasiakirjoista 298/2009
- laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä 159/2007
- tietoyhteiskuntakaari 917/2014
- kuluttajaturvallisuuslaki 920/2011
- työturvallisuuslaki 738/2002
- pelastuslaki 379/2011
- valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 407/2011
- laki terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista 629/2010
- työterveyshuoltolaki 1383/2001
- valtioneuvoston asetus hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista, työterveyshuollon sisällöstä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta 708/2013
- laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä 1233/2006
- laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista 617/2009
- EU:n yleinen tietosuoja- asetus (2016/679).

Moniammatillisen yksilökuntoutuksen sekä LAKU- perhekuntoutuksen yleinen osa

Kelan kuntoutuksen palvelukuvaus, harkinnanvarainen kuntoutus

1.1.2020

Sisällysluettelo

Moniammatillisen yksilökuntoutuksen sekä LAKU-perhekuntoutuksen yleinen osa	1
Kelan kuntoutuksen palvelukuvaus, harkinnanvarainen kuntoutus	1
1 Yleiset periaatteet	5
Palvelukuvausten voimassaolo	5
Palvelukuvauksen tarkoitus ja sisältö.....	5
Hyvä kuntoutuskäytäntö	6
Asiakkaan kuntoutusprosessiin osallistuvat toimijat	7
Asiakkaan henkilötietojen käsittely	8
Sähköpostin käyttö.....	8
Asiakkaan tietojen tutkimuskäyttö	9
2 Asiakkaan oikeudet ja velvollisuudet.....	9
Asiakkaan läheisen osallistuminen kuntoutukseen.....	10
3 Tulkkaukset.....	10
3.1 Vieraan kielen tulkin käyttö kuntoutuksessa.....	10
3.2 Vammaisten tulkkaukspalvelujen järjestäminen	13
4 Kuntoutuksen toteutus.....	13
4.1 Kuntoutuksen toteutusmuodot.....	13
4.2 Kuntoutuksessa käytettävä sanasto	14
4.3 Kuntoutuksen vaiheet.....	4
4.4 Kuntoutuspalaute	9
4.5 Dokumentaatio.....	11
5 Laatu, toiminnan seuranta, raportointi ja markkinointi	12
5.1 Laadunhallinta ja toiminnan seuranta.....	12
5.2 Raportointi	13

5.3	Kuntoutuksen markkinointi.....	15
6	Henkilöstö ja sen tehtävät.....	16
6.1	Henkilöstömuutokset ja sijaisuudet sopimuskauden aikana	17
7	Asiakasturvallisuus	19
7.1	Vakuutusturva.....	19
7.2	Palveluntuottajan vakuutukset	19
	Turvallisuus kuntoutuksen toteutuksen aikana	20
7.3	Ensiapupäivystys	20
7.4	Hyväksytyt erilliset majoitustilat.....	21
7.5	Allasvalvonta	21
7.6	Menettelyohjeet erityistilanteissa	21
7.7	Vakavista tapaturmista ilmoittaminen	22
7.8	Pelastussuunnitelma	22
8	Kuntoutustoimintaan liittyvät luvat, laitteet ja hoitovälineet	22
8.1	Luvat.....	22
8.2	Kuntoutustilat.....	22
8.3	Yleistä palveluntuottajan tiloihin liittyvää.....	23
8.4	Tilojen remontointi.....	24
8.5	Laitteet.....	24
8.6	Asiakkaan tarvitsemat hoito- ja apuvälineet.....	24
9	Majoitus ja ruokailu	24
9.1	Majoitus	24
9.2	Ruokailun toteuttaminen.....	25
10	Kelan tehtävät.....	26
10.1	Kuntoutuspalvelujen hankinta.....	26

11	Kuntoutuskustannusten laskutus ja maksaminen.....	27
11.1	Laskuttaminen.....	27
11.2	Maksaminen	28
12	Auditointi	28
12.1	Auditointihavaintojen luokittelu.....	29
13	Tiedottaminen ja sidosryhmätyö.....	29
LIITE 1:	Ammatti- ja tehtävänimikkeet.....	30

1 Yleiset periaatteet

Kela järjestää ja korvaa kuntoutuspalveluja Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain perusteella (jäljempänä Kelan kuntoutuslaki tai KKRL) sekä varmistaa niiden laadun. Kelan laatimissa kuntoutuksen palvelukuvauksissa määritellään Kelan järjestämän kuntoutuksen laatuvaatimukset.

Kelan kuntoutuksen palvelukuvaukseen sisältyy kaksi osaa: yleinen osa ja kuntoutuspalvelua koskeva osa (jäljempänä kuntoutuksen palvelukuvaus). Nämä osat täydentävät toisiaan ja niitä molempia sovelletaan Kelan järjestämän kuntoutuksen toteuttamisessa.

Yleinen osa ja kuntoutuksen palvelukuvaus muodostavat yhdessä voimassa olevassa hankintalainsäädännössä määritellyn teknisen eritelmän. Ne sitovat palveluntuottajaa osana Kelan ja palveluntuottajan välistä sopimusta, ja niiden noudattamatta jättäminen muodostaa sopimuksen irtisanomis- tai purkuperusteen.

Palvelukuvausten voimassaolo

Kelan kuntoutuksen palvelukuvaukset ovat kuntoutuspalvelusta riippuen voimassa kyseisen kuntoutuspalvelun sopimuskauden ajan. Tämä LAKU-perhekuntoutusta ja moniammatillista yksilökuntoutusta koskeva **yleinen osa tulee voimaan 1.1.2020**.

Moniammatillinen yksilökuntoutus toteutetaan harkinnanvaraisena kuntoutuksena. LAKU-perhekuntoutus toteutetaan harkinnanvaraisena ja vaativana lääkinnällisenä kuntoutuksena.

Palvelukuvauksen tarkoitus ja sisältö

Yleisessä osassa ja kuntoutuksen palvelukuvauksessa määritellään Kelan järjestämän kuntoutuksen laatuvaatimukset.

Kuntoutusprosessin laatu on kokonaisuus, jonka muodostavat

- palvelukuvauksen mukaisen kuntoutuksen toteutus
- riittävä ja ammattitaitoinen henkilöstö
- asianmukaiset ja turvalliset tilat ja laitteet
- palveluntuottajan kokemus kuntoutustoiminnasta.

Yleisessä osassa on kuntoutuspalveluja koskevat yhteiset laatuvaatimukset sekä kuntoutuksen toteutuksen periaatteet. Yleinen osa sisältää seuraavat asiat:

- yleiset periaatteet
- asiakkaan oikeudet ja velvollisuudet
- kuntoutuksen toteutus
- laatutyö, toiminnan seuranta ja raportointi

- henkilöstö ja sen tehtävät
- asiakasturvallisuus
- kuntoutustoimintaan liittyvät luvat, tilat ja laitteet
- asiakkaan henkilökohtaiset hoito- ja apuvälineet
- majoitus ja ruokailu
- Kelan tehtävät
- kuntoutuskustannusten laskutus ja maksaminen
- auditointi
- tiedottaminen ja sidosryhmäyhteistyö
- ammatti- ja tehtävänimikkeet (Liite 1).

Kuntoutuksen palvelukuvauksissa on palvelukohtaisia täydennyksiä ja tarkennuksia. Näiden osalta palveluntuottaja noudattaa kuntoutuksen palvelukuvauksen mukaista menettelyä.

Palveluntuottaja

- toteuttaa kuntoutuksen palvelukuvauksen yleisen osan ja kuntoutuksen palvelukuvauksen mukaisesti
- pyrkii asiakkaan kuntoutumisessa mahdollisimman suureen vaikuttavuuteen
- varmistaa asiakkaan oikeudet ja laadukkaan kuntoutuksen toteutumisen.

Palveluntuottaja huolehtii, että Kelan palvelukuvaukset ja potilasasiamiestiedot ovat selkeästi esillä kuntoutuksen aikana ja asiakkaiden luettavissa.

Hyvä kuntoutuskäytäntö

Hyvä kuntoutuskäytäntö pohjautuu kuntoutuksen vaikuttavuudesta saatuun tieteelliseen näyttöön. Sitä täydentävät menettelytavat, jotka ovat Kelan ja julkisen terveydenhuollon kuntoutuksessa yleisesti hyväksytyjä, vakiintuneita ja kokemuseräisesti perusteltuja. Hyvää kuntoutuskäytäntöä on kuvattu kirjassa *Hyvän kuntoutuskäytännön perusta*¹.

---

¹ Paltamaa J., Karhula M, Suomela-Markkanen T., Autti-Rämö I., toim. Hyvän kuntoutuskäytännön perusta. Käytännön ja tutkimustiedon analyysistä suosituksiin vaikeavamman kuntoutuksen kehittämishankkeessa. Helsinki: Kela, 2011. Osa V, luku 17.

Kuntoutuksen viitekehyksenä on ICF (WHO:n toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus). Sen tulee olla toiminnan lähtökohtana kuntoutuksen kaikissa vaiheissa; tavoitteiden asettamisessa, sisällön suunnittelussa, toteutuksessa ja tuloksellisuuden arvioinnissa. Palveluntuottaja varmistaa, että henkilöstöllä on yhteinen käsitys siitä, miten asiakkaan yksilöllistä elämäntilannetta ja ympäristöä tarkastellaan kokonaisvaltaisesti.

Lisätietoa: www.thl.fi

Kuntoutus perustuu asiakkaan ja palveluntuottajan yhteisesti laatimaan kuntoutustavoitteiden mukaiseen suunnitelmaan sekä jatkuvaan edistymisen arviointiin. Palveluntuottaja tukee asiakasta muutostarpeen tunnistamisessa ja realististen asiakkaalle itselleen merkityksellisen ja GAS-menetelmän (Goal Attainment Scaling) periaatteiden mukaisten tavoitteiden asettamisessa.

Palveluntuottaja toteuttaa kuntoutuksen asiantuntevan ammattihenkilöstön avulla sekä moniammatillisen yhteistyön keinoin. Moniammatillisen yhteistyön lähtökohtana on asiakaslähtöisyys, tiedon ja eri näkökulmien kokoaminen yhteen, vuorovaikutteinen yhteistyö ja erilaisten verkostojen huomioiminen sekä hyödyntäminen.

Asiakkaan kuntoutusprosessiin osallistuvat toimijat

Asiakkaan hoidosta vastaava toimija

- laatii (yhdessä asiakkaan kanssa) lääkärinlausunnon tai kuntoutussuunnitelman, joka sisältää kuvauksen kuntoutujan toimintakyvystä, kuntoutustarpeen arvioinnin sekä kuntoutuksen tavoitteet
- seuraa ja tukee asiakkaan kuntoutumista sekä tekee yhteistyötä muiden tahojen kanssa.

Asiakas

- tekee kuntoutushakemuksen Kelaan
- osallistuessaan kuntoutukseen on omassa roolissaan aktiivinen ja tasa-arvoinen toimija.

Palveluntuottaja

- toteuttaa kuntoutuksen asiakaslähtöisesti hyvän kuntoutuskäytännön periaatteiden ja asiakkaalle asetettujen kuntoutustavoitteiden mukaisesti
- tekee yhteistyötä asiakkaan arjen toimijoiden kanssa
- toteuttaa asiakkaan kuntoutuksen **18 kuukautta** päätöksen antamispäivästä lukien.

Kela

- antaa kuntoutuspäätöksen
- korvaa kuntoutuksesta aiheutuneet kustannukset

- seuraa kuntoutuksen toteutumista
- tekee tarvittaessa yhteistyötä asiakkaan, hoitotahon, palveluntuottajan ja muiden tahojen kanssa.

Arjen toimija

- henkilö tai taho, joka kuuluu asiakkaan arkeen (esim. päiväkodin tai koulun henkilöstö, sosiaalityöntekijät, terveydenhuollon edustajat).

Asiakkaan henkilötietojen käsittely

Asiakkaan henkilötietojen käsittely tarkoittaa esimerkiksi henkilötietojen keräämistä, säilyttämistä, käyttöä, siirtämistä ja luovuttamista. Henkilötietojen käsittelyssä on noudatettava tieto-suojalainsäädännön mukaisia tietosuojaperiaatteita sekä huomioitava tietosuoja-asetuksen mukaiset velvoitteet rekisteröityjen oikeuksia koskien. Kun henkilötietojen käsittely perustuu asiakkaan antamaan suostumukseen, palveluntuottaja varmistaa, että asiakkaan antama suostumus on tietosuoja-asetuksen mukaisesti yksilöity, tietoinen, aidosti vapaaehtoinen ja yksiselitteinen tahdonilmaisuu. Tämä suostumus on pyydettävä kirjallisesti.

Palveluntuottaja noudattaa asiakkaiden henkilötietojen käsittelyssä EU:n yleistä tietosuoja-asetusta, tietosuojalakia ja muuta tietojen käsittelyä koskevaa velvoittavaa lainsäädäntöä, kuten potilaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetusta potilas-asiakirjoista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annettua lakia. Nämä säännökset koskevat myös ääni-, filmi- ja videotallenteita sekä valokuvia.

Kelan kuntoutusasiakkaiden tietojen on oltava erikseen poimittavissa muiden palveluntuottajien tai yksikön muista potilasrekisteritiedoista. Palveluntuottaja ei saa luovuttaa asiakasta koskevia tietoja ulkopuolisille ilman tämän suostumusta, ellei laissa ole nimenomaista valtuutusta tietojen luovuttamiseen.

Sähköpostin käyttö

Palveluntuottajan käsitellessä arkaluonteisia tai lain mukaan salassa pidettäviä tietoja (esim. terveyden- tai sosiaalihuollon tiedot) tai lähettäessä kuntoutujaa koskevaa tietoa sähköpostilla on käytettävä **salattua yhteyttä**. Suojattu sähköposti lähetetään seuraavasti:

- avaa selaimella osoite <https://securemail.kela.fi/posti>
- kirjoita Lähettäjä-kohtaan oma sähköpostiosoite
- rekisteröi sähköpostiosoite sovelluksen antamien ohjeiden mukaisesti
- kirjoita vastaanottajan osoite Vastaanottaja -kenttään (teosku_kurssimuutokset (at) kela.fi) ja paina kentän vieressä olevaa Valmis -painiketta
- kirjoita viestin aiheen sekä viestin sisällön ja liitä mahdolliset liitteet viestiin

- viesti ollessa valmis, lähetä se Kelaan Lähetä -nappia painamalla. Järjestelmä vahvistaa viestin lähetyksen.
- Käytettäessä sähköisiä viestimiä on huomioitava sähköpostin käyttöön liittyvät tietosuojavaatimukset. Lisätietoja: www.tietosuoja.fi.

Asiakkaan tietojen tutkimuskäyttö

Kun tarkoitus on käyttää kuntoutujan tietoja kuntoutuksen aikana tai sen jälkeen tehtävään tutkimukseen, palveluntuottaja

- pyytää aina yksilöidyn kirjallisen suostumuksen asiakkaalta
- pyytää asiakkaalta saadun suostumuksen lisäksi luvan tietojen käyttöön Kelan kuntoutuspalvelujen ryhmältä. Luvan saaminen voi vaatia myös eettisen toimikunnan lausunnon
- vastaa yhdessä tutkimuksen toteuttajan kanssa (tutkijataho tai tutkija) siitä, että tarvittava eettisen toimikunnan lausunto on hankittu.

Lisätietoja: www.kela.fi/kehittamistoiminta

2 Asiakkaan oikeudet ja velvollisuudet

Asiakkaan oikeus valita palveluntuottaja

- Asiakas valitsee itselleen sopivimman vaihtoehdon niistä kuntoutuspalvelua tuottavista palveluntuottajista, joiden kanssa Kela on tehnyt sopimuksen.

Alueelliset hankitut kuntoutuspalvelut

- Asiakas voi valita kuntoutuspalveluntuottajan pääsääntöisesti sen vakuutuspiirin alueelta, jossa hän itse asuu.

Asiakaspalaute

- **Asiakas** voi antaa kuntoutukseensa liittyvän kirjallisen tai suullisen palautteen palveluntuottajalle (tai Kelalle). Palveluntuottaja arvioi ja ottaa huomioon asiakkaalta saadun palautteen. Jos palaute tulee kuntoutuksen aikana, palveluntuottaja kirjaa asiassa tehdyt toimenpiteet asiakkaan asiakirjoihin.

Itse maksettavat hoidot ja terapiat

- **Asiakas** voi halutessaan ostaa itselleen palveluntuottajalla tarjolla olevia hoitoja tai terapioiden. Näiden täytyy kuitenkin toteutua palvelukuvauksen mukaisen kuntoutusohjelman ulkopuolella ja sen toteutusta estämättä.

Kuntoutukseen osallistumisen peruminen tai kuntoutuksen keskeyttäminen

- **Asiakas** on velvoitettu (Kelan kuntoutuslain perusteella) ilmoittamaan viipymättä Kelaan, jos hän ei voi aloittaa myönnettyä kuntoutusta tai se keskeytyy.

Kela välittää tiedon palveluntuottajalle. Ilmoitusvelvollisuudesta on kerrottu asiakkaalle kuntoutus-päätöksessä.

Asiakkaan läheisen osallistuminen kuntoutukseen

Asiakkaan läheinen omainen (jäljempänä läheinen)

- voi osallistua kuntoutukseen kuntoutustarpeen ja tuen tarpeen sekä asiakkaan kuntoutuksen edistämiseksi
- voi osallistua, jos osallistuminen on kuntoutuspalvelussa mahdollista ja osallistuminen on myönnetty kuntoutuspäätöksessä
- ei voi osallistua Kelan kustantamana kuntoutukseen henkilökohtaisena avustajana.

Kuntoutukseen osallistuvalla omaisella tai muulla läheisellä tarkoitetaan asiakkaan vanhempia, lapsia, sisarusia, avio- tai avopuolisoa tai muuta tosiasiallisesti hänen päivittäiseen hoitoonsa tai arkeensa osallistuvaa henkilöä, joka voi osallistuttuaan edistää asiakkaan kuntoutumista.

Henkilökohtainen avustaja (tai muu lähiverkoston toimija) ei voi osallistua kuntoutukseen läheisenä.

3 Tulkkaus

3.1 Vieraan kielen tulkin käyttö kuntoutuksessa

Ruotsia tai **saamenkieltä** äidinkielenään käyttävällä asiakkaalla on oikeus saada tulkkaus kuntoutusohjelman ajalle, jos kuntoutuspalvelua ei toteuteta hänen omalla äidinkiellään.

Vieraan kielen tulkkausta asiakas voi saada niissä tilanteissa, jotka ovat keskeisiä kuntoutuksen toteuttamisen ja tavoitteellisen onnistumisen kannalta. Vieraan kielen tulkkausta ei järjestetä asiakkaan koko kuntoutuksen ajalle eikä kaikkiin Kelan kuntoutuspalveluihin.

Lisätietoja Kelan kuntoutuspalvelujen tulkkauksen linjauksista:

<https://www.kela.fi/tulkkauksen-kohdentaminen>

Tulkkauksen toteuttaminen ja siihen liittyvät tehtävät

Tulkkaus toteutuu kuntoutuspaikalla tai etäyhteyden avulla käyttäen asiakkaan tai hänen omaisensa/läheisensä äidinkieltä tai muuta asiakkaan osaamaa kieltä, esimerkiksi englantia.

Kela

- arvioi asiakkaan vieraan kielen tulkkauksen tarpeen kuntoutushakemuksen käsittelyn yhteydessä

- lähettää erillisen ohjeen vieraan kielen tulkkauksen järjestämisestä kuntoutuspäätöksen liitteenä asiakkaalle ja palveluntuottajalle.

Kuntoutuksen palveluntuottaja

- saa asiakkaan kuntoutuspäätöksen yhteydessä erillisen ohjeen vieraan kielen tulkkauksen järjestämisestä asiakkaalle
- huomioi vieraan kielen tulkkauksesta annetut ohjeet ja linjaukset asiakkaan kuntoutuksen ohjelman suunnittelussa ja toteutuksessa
- sopii asiakkaan kanssa kuntoutuksen toteutusajankohdan, ellei se ilmene Kelan antamasta kuntoutuspäätöksestä
- suunnittelee asiakkaan kuntoutuksen toteutuksen siten, että läsnä- tai etätulkkaus su-juu kuntoutustilanteissa mahdollisimman joustavasti ja tarkoituksenmukaisesti
- lähettää sähköpostilla tulkkaukseen liittyvät tiedot tulkkivälityksen toteuttavaan Kelan Vammaisten tulkkauspalvelukeskukseen (jäljempänä VATU-keskus).

Palveluntuottaja lähettää VATU-keskukseen seuraavat tiedot niin pian kuin mahdollista, mutta **viimeistään 3 viikkoa** ennen tulkkaustarvetta edellyttävää tapahtumaa:

- asiakkaan nimi ja syntymäaika (henkilötietoja sisältävät viestit lähetetään suoja-tulla sähköpostilla)
- kuntoutuksen käyntikertojen ajankohdat (aloituksen- ja lopetuksen kellonajat) **tai** ohjelman, josta ilmenee asiakkaan tulkkausta edellyttävät kuntoutusajankohdat
- tieto siitä, toteutetaanko tulkkaus läsnä- vai etätulkkauksena
- kuntoutuspalveluntuottajan yhteystiedot (yhteyshenkilön nimi, puhelinnumero ja sähköpostiosoite).

Lisäksi palveluntuottaja ilmoittaa kuntoutusasiakkaalle, mihin ajankohtaan tulkki on varattu.

Lisätietoja: Opas tulkin kanssa työskentelystä

<https://www.kela.fi/toimintaohjeita-kuntoutuspalveluntuottajalle>

VATU-keskus: hoitaa tulkkien tilauksen.

Tulkkauksen palveluntuottaja: toteuttaa tulkkauksen läsnä- tai etätulkkauksena nettiyhteydellä tai puhelimitse.

- **Etätulkkaus nettiyhteydellä**

- Suojattu yhteys toteutetaan tulkkaukspalveluntuottajan Skype for business -sovelluksen välityksellä. Sen käyttö edellyttää, että kuntoutuksen palveluntuottajalla on käytettävissä internetiin yhteydessä oleva tietokone, tabletti tai älypuhelin.
- VATU-keskus välittää kuntoutuspalveluntuottajalle tulkkaukspalveluntuottajalta saadun linkkiosoitteen.
- Kuntoutuksen palveluntuottaja kirjautuu linkin kautta neuvottelupuheluun tulkin kanssa sovittuna ajankohtana.
- **Etätulkkaukset puhelimilla**
  - VATU-keskus ilmoittaa tulkkauksilannetta varten kuntoutuspalveluntuottajalle tulkin puhelinnumeron, johon kuntoutuspalveluntuottaja soittaa sovittuna aikana.

Tulkkauksen peruuntuminen

Kuntoutuksen palveluntuottaja on yhteydessä VATU- keskuksen, kun

- tilattu tulkkaustarve poistuu kuntoutuksen peruuntuessa tai toteutusajankohdan siirtyessä
- asiakkaalle on varattu tulkki, ja kuntoutuksen aikana ilmenee, että tulkkaukset on tarpeeton
- tulkkauskeskukseen varatun tulkin kanssa ilmenee ongelmia (sukulaissuhteet, jääviys, sukupuolikysymykset)
- tulkkauksen toteutumisessa on ongelmia.

Kuntoutuksen palveluntuottaja on välittömästi yhteydessä vakuutuspiiriin soittamalla puhelinpalveluun (suomeksi) 020 692 235 ja (ruotsiksi) 020 692 239, jos

- asiakkaan kuntoutus keskeytyy tai peruuntuu
- kuntoutukseen saapuu vieraskielinen asiakas, jolle ei ole järjestetty tulkkiä, mutta tarve ilmenee kuntoutuksen alkaessa.

Tulkkauksen korvaaminen

Asiakkaalle tulkkaukset on maksutonta. Kela korvaa tulkkauskeskuksesta aiheutuvat kustannukset tulkkaukspalveluntuottajille. Kuntoutuksen palveluntuottaja voi laskuttaa VATU-keskukselta erillisellä laskulla kustannukset, jotka aiheutuvat puhelimitse toteutetusta etätulkkauskeskuksesta.

Lisätietoja: [Ohje tulkkaukspuhelukulukustannusten laskuttamisesta.](#)

3.2 Vammaisten tulkkauspalvelujen järjestäminen

Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelu on tarkoitettu henkilölle, joka tarvitsee vammaansa vuoksi tulkkausta. Kela järjestää tulkkauspalveluja kuulovammaisille, kuulo-näkövammaisille ja puhevammaisille henkilöille. Tulkkauspalvelun käyttö edellyttää, että aisti- tai puhevammaisen tulkkauspalvelun käyttäjä pystyy ilmaisemaan itseään tulkkauksen avulla ja että hän käyttää jotain toimivaa kommunikointimenetelmää, kuten suomalainen tai suomenruotsalainen viittomakieltä, suomen tai ruotsin kielen mukaan viitottua puhetta, puhetulkkausta, kirjoitustulkkausta tai muita kommunikaatiotapoja.

Kuntoutuksen palveluntuottaja

- sopii asiakkaan kanssa kuntoutuksen toteutusajankohdan, ellei se ilmene Kelan antamasta kuntoutuspäätöksestä
- ohjaa asiakasta itse tilaamaan tulkin Vammaisten tulkkauspalvelukeskuksesta sovituille ajankohdille.

Vammaisten tulkkauspalveluun liittyvää ajantasaista tietoa löytyy sivustolta <https://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelu>

4 Kuntoutuksen toteutus

4.1 Kuntoutuksen toteutusmuodot

Asiakas valitsee itselleen parhaimmin soveltuvan kuntoutuksen toteutusmuodon, jos sitä ei ole palvelukohtaisesti erikseen palvelukuvauksessa määritely.

- **Laitosmuotoinen** kuntoutus toteutuu pääasiallisesti laitospääosastossa, jolloin asiakkaan kuntoutukseen sisältyy majoitus, täyshoito ja vapaa-ajanohjelma.
- **Avomuotoinen** kuntoutus toteutuu avo- tai laitospääosastossa. Avomuotoinen kuntoutus ei sisällä majoitusta eikä vapaa-ajanohjelmaa.
- **Monimuotoinen** kuntoutus voi sisältää erilaisia toteutusmuotoja, esimerkiksi tapaamisia asiakkaan arjen ympäristössä, yhteistapaamisia arjen toimijoiden kanssa ja perheviikonloppuja. Monimuotoisten kuntoutusten toteutusmuodot kuvataan kuntoutuksen palvelukuvauksessa.
- **Etäkuntoutus** toteutuu reaaliaikaisena tai ei-reaaliaikaisena. Kuntoutus voidaan toteuttaa täysin etäkuntoutuksena tai etäkuntoutus voi olla osana laitospääosastosta, avomuotoista tai monimuotoista kuntoutusta.

Etäkuntoutus

Etäkuntoutus toteutetaan tietokoneen tai mobiililaitteen, erilaisten verkkopalveluiden, sovellusohjelmien sekä internetyhteyden avulla. Palveluntuottaja arvioi yhdessä asiakkaan kanssa, soveltuuko etäkuntoutus asiakkaalle ja onko sitä tarkoituksenmukaista käyttää välineenä asiakkaan kuntoutumisessa.

Etäkuntoutus toteutetaan

- palveluntuottajan ohjaamana ja tavoitteellisena kuntoutustoimintana hyvien kuntoutuskäytäntöjen mukaisesti
- reaaliaikaisena (esimerkiksi kuvapuhelun välityksellä tapahtuva ohjaus, kommunikointi ja tapaaminen) tai ei-reaaliaikaisena (asiakas käyttää verkkopohjaisia tai tabletille ladattuja etäkuntoutusohjelmia hänelle sopivana aikana)
- avo-, laitos- tai monimuotoisen kuntoutuksen etäyhteydenottona.

Etäkuntoutuksessa palveluntuottaja

- käyttää salattua tietoliikenneyhteyttä
- voi hyödyntää yleisten ohjeiden antamiseen kevyemmin suojattuja digitaalisia sovelluksia (esim. sähköpostia, tekstiviestejä tai sosiaalista mediaa), jos viestistä ei ole pääteltävissä asiakasta koskevia luottamuksellisia tietoja
- ohjaa asiakasta käyttämään suojattua tietojärjestelmää ja noudattamaan asiassa erityistä varovaisuutta
- tarjoaa asiakkaalle tarvittavaan tietotekniikkaan käyttöopastusta sekä ohjausta ennen etäkuntoutuksen toteutusta ja sen aikana
- vastaa etäkuntoutuksessa käytettävien yhteyksien ja sovellusten tietosuojasta ja -turvallisuudesta
- noudattaa samoja yksityisyydensuojaa koskevia periaatteita kuin kasvokkain toteutetussa kuntoutuksessa
- huomioi, että teknologia toimii toteuttamisen välineenä mutta toteuttajina ovat aina ihmiset
- huomioi, ettei Kela korvaa suojatun yhteyden järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia.

Etäkuntoutus toteutetaan Valviran ohjeiden mukaan, jotka on annettu potilaille annetta-vista terveydenhuollon etäpalveluista. Valviran ohje löytyy osoitteesta www.valvira.fi/terveydenhuolto. Lisätietoja: *Etäkuntoutus-kirja*².

4.2 Kuntoutuksessa käytettävä sanasto

- **Aloituspalaveri**
  - on asiakkaan (ja hänen läheisensä) ja palveluntuottajan välinen tapaaminen, jossa käydään läpi asiakkaan kuntoutuksen sisältö, yksilölliset kuntoutustavoitteet, kuntoutuksen aikataulu sekä toimijat, jotka ovat mukana asiakkaan kuntoutumisprosessissa.

---

² Salminen, A-L., Hiekkala, S., Stenberg, J.-H. toim. Etäkuntoutus. Helsinki: Kela, 2016. Sivu 11.

- **Arviointi**

- on asiakkaan kuntoutumisen seurantaa, jossa arvioijana toimii moniammatillinen tiimi käyttämällä päteviä ja luotettavia kuntoutuksen arviointimenetelmiä, kuten havainnointia, haastatteluja sekä asiakkaan toimintakyvyn mittaamista ja testaamista. Näitä menetelmiä voidaan käyttää rinnakkain sekä toisiaan täydentäen asiakkaan toimintakyky, tilanne ja ikä huomioiden.
- Asiakasta informoidaan arviointimenetelmien perusteista, arviointituloksista ja tuloksissa tapahtuneista muutoksista, arviointitulosten vaikutuksesta asiakkaan kuntoutuksen suunnitteluun ja toteutukseen. Arviointia toteutetaan yhdessä asiakkaan kanssa ja koko asiakkaan kuntoutuksen ajan.
- Moniammatillinen tiimi käsittelee arvioinnin ja mittaustulokset yhdessä asiakkaan kanssa kuntoutuksen aikana. Jos tuloksista ilmenee sellaisia oireita tai asioita, joita ei voida käsitellä kuntoutuksen aikana, palveluntuottaja ohjaa asiakkaan terveydenhuoltoon.

- **Ennakko-ohjaus**

- on toimintaa, jossa palveluntuottaja ottaa yhteyttä asiakkaaseen 3 viikon kuluessa kuntoutuspäätöksen saapumisesta esimerkiksi postin, mobiililaitteen tai tietokoneen avulla.

- **Etukäteisneuvottelu**

- on LAKU-asiakkaan ja palveluntuottajan välinen ensimmäinen tapaaminen, jossa esimerkiksi kartoitetaan kokonaisvaltaisesti asiakkaan tilanne, kuntoutustarpeet ja -tavoitteet sekä suunnitellaan kuntoutuksen aikataulu, sisältö ja tarvittava henkilöstö.

- **Kotikäynti**

- on työmenetelmä, jonka avulla kartoitetaan asiakkaan kokonaistilannetta ja tavataan asiakas hänen asuinympäristössään tai arjen toimijoiden luona.

- **Kuntoutusjakso**

- on asiakkaan ja palveluntuottajan välinen kuntoutusprosessi, jonka aikana palveluntuottaja toteuttaa asiakkaan kuntoutuksen hänen yksilölliset tarpeensa huomioiden ja asetettujen kuntoutustavoitteiden mukaisena.
- Kuntoutuksen alku lasketaan ensimmäisen kuntoutusjakson ensimmäisestä päivästä.
- Asiakkaan kuntoutuminen jatkuu myös kuntoutusjaksojen välisenä aikana esim. välitehtävien muodossa tai etäkuntoutuksena.

- Erillisistä kuntoutusjaksoista koostuu asiakkaan eheä kuntoutuskokonaisuus.
- **Loppupalaveri**
  - on asiakkaan (ja hänen läheisensä) ja palveluntuottajan välinen tapaaminen, jossa käydään läpi asiakkaan toteutuneen kuntoutuksen sisältö sekä mm. arvioidaan kuntoutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista.
- **Seurantayhteydenotto**
  - on asiakkaan ja palveluntuottajan välinen ennalta sovittu ja suunniteltu kohtaaminen, joka toteutetaan kasvokkain tai erilaisten verkkopalveluiden tai laitteiden avulla, kuten tietokoneen tai mobiililaitteen sekä internetyhteyden avulla.
  - Seurannan tarkoituksena on arvioida asiakkaan jatko-ohjaustarpeita sekä varmistaa kuntoutuksen jatkuvuutta.
  - Seurantayhteydenotto sisältyy kuntoutuksen kokonaiskestoajkaan (18 kk).
- **Tapaaminen**
  - on asiakkaan kuntoutukseen osallistuvien henkilöiden ja/tai virallisten toimijoiden ennalta sovittu ja suunniteltu kohtaaminen, joka toteutetaan kasvokkain tai erilaisten verkkopalveluiden tai laitteiden avulla, kuten tietokoneen tai mobiililaitteen sekä internetyhteyden avulla.
- **Verkostoneuvottelu**
  - on neuvonpitoa, jossa asiakkaan lisäksi on mukana muita asiakkaan tilanteeseen liittyviä toimijoita sekä tarvittavia yhteistyötahoja
  - on tavoitteellinen, valittujen osanottajien välinen vuorovaikutustilanne, jossa pyritään saavuttamaan yhteisymmärrys neuvoteltavasta asiasta.
  - Tavoitteena on esim. asiakkaan hyvä kuntoutus- ja hoitoketju sekä kuntoutuksen yhdistyminen kotipaikkakunnan terveydenhuollossa ja/tai työterveyshuollossa tapahtuviin toimenpiteisiin.
- **Väliarvio**
  - on asiakkaan ja palveluntuottajan välinen ennalta sovittu ja suunniteltu kohtaaminen, joka toteutetaan kasvokkain tai erilaisten verkkopalveluiden tai laitteiden avulla, kuten tietokoneen tai mobiililaitteen sekä internetyhteyden avulla.
  - Väliarvion tavoitteena on arvioida kulunutta jaksoa sekä mahdollisia kuntoutuksen toteutukseen liittyviä muutostarpeita.
- **Yhteispalaveri**

- on neuvonpitoa, jossa asiakkaan lisäksi on mukana muita asiakkaan tilanteeseen liittyviä toimijoita sekä tarvittavia yhteistyötahoja
  - on tavoitteellinen, valittujen osanottajien välinen vuorovaikutustilanne, jossa pyritään saavuttamaan yhteisymmärrys neuvoteltavasta asiasta.
- **Yhteydenotto**
    - on asiakkaan ja palveluntuottajan välinen puhelu tai kuvapuhelu, jossa asiakas saa varmistuksen kuntoutuksen aikataulusta ja ohjelman sisällöstä sekä voi itse vaikuttaa kuntoutuksen sisältöön ja kartoittaa mm. moniammatillisen tiimin jäseniä.

4.3 Kuntoutuksen vaiheet

Tehtävät asiakkaan kuntoutuspäätöksen saavuttua

Ennakko-ohjaus

Palveluntuottaja tutustuu asiakkaasta saatuihin asiakirjoihin ja on yhteydessä asiakkaaseen kirjallisesti (ja tarvittaessa puhelimitse) **3 viikon kuluessa** Kelan kuntoutuspäätöksen saapumisesta.

Palveluntuottaja varmistaa myönnetyn kuntoutuksen sopivuuden asiakkaalle asiakirjoista saatujen tietojen perusteella ja asiakkaan kanssa keskustellen. Jos asiakas ja/tai moniammatillinen tiimi toteaa kuntoutuksen olevan asiakkaalle epäsovelias, palveluntuottaja on asiasta yhteydessä Kelaan.

Asiakas ja palveluntuottaja sopivat yhdessä kuntoutuksen aloitusajankohdan. Mahdollisuuksien mukaan sovitaan myös seuraavien kuntoutusjaksojen toteutusajankohdat ottamalla huomioon kuntoutussuunnitelman suositukset sekä mahdollinen toteutuksen kiireellisyys.

Palveluntuottaja lähettää asiakkaalle **kutsukirjeen**, jossa on seuraavat kuntoutukseen liittyvät tiedot:

- toteutusajankohta, saapumisaika, ohjeet saapumisesta
- toteutuspaikka yhteystietoineen (esim. esitteessä), ja maininta taksimatkojen yhdistämisestä (lisätietoja kuntoutusmatkoista www.kela.fi)
- yleiset tavoitteet sekä asiakkaan oikeudet ja velvollisuudet
- kuntoutuksen sisältö, rakenne ja ensimmäisen kuntoutuspäivän ohjelma
- tiedote mukaan otettavista henkilökohtaisista varusteista:
  - lääkkeet, pitkäaikaiskäyttöön tarkoitetut henkilökohtaiset sairaanhoitolliset tarpeet, esimerkiksi sidetarpeet, katetrit ja muut sairaanhoito- ja apuvälineet
  - muut henkilökohtaiset tavarat

- mahdollisen etäkuntoutuksen toteuttamiseen liittyvät asiat:
  - käytettävien sovellusten asennus- ja käyttöohjeet
  - laitteistovaatimukset
  - tietoturva-asiat yms.
- vakuutusturva (ks. luku Vakuutusturva)
- palveluntuottajan yhteyshenkilön yhteystiedot
- muut mahdolliset toteutukseen tai palveluntuottajaan liittyvät tiedot
- esitietolomake.

Esitietojen kysely

Palveluntuottaja pyytää asiakkaalta kuntoutukseen liittyviä esitietoja ennen kuntoutuksen aloittamista ennakkokyselylomakkeella, puhelimitse haastatteleamalla tai sähköisesti (digitaalinen sovellus, sähköposti tms.). Asiakaskohtaiset esitiedot tulee olla palveluntuottajan käytössä **ennen kuntoutuksen alkamista**. Tarvittaessa pyydetään lisätietoja asiakkaalta sekä esimerkiksi hoitavalta taholta ennen kuntoutuksen alkamista tai sen aikana.

Asiakkaalta pyydettävät esitiedot:

- asiakkaan oma kuntoutustavoite ja toiveet kuntoutukselle
- oma kuvaus terveydentilasta (fyysinen, psyykinen) sekä esim. muistiin, tarkkaavaisuuteen ja hahmottamiseen liittyvät asiat
- sosiaalinen elämäntilanne (esim. perhetilanne, muut ihmissuhteet ja niihin liittyvät asiat), harrastukset
- lapsikuntoutujan koulu- tai opiskelutilanne
- muiden perheeseen kuuluvien opiskelu- tai työtilanne
- sosiaalinen toimintakyky (esim. kommunikaatioon liittyvät asiat)
- arjessa toimiminen (esim. liikkuminen, apuvälineiden käyttö, avun tarvitseminen)
- erityistarpeet (esim. allergia, erityisruokavalio, kulttuuriin liittyvät kysymykset)
- perhekuntoutukseen osallistuvilta jäseniltä heidän erityistarpeensa (sellaiset sairaudet tai toimintakykyyn vaikuttavat tekijät, jotka palveluntuottajan tulee ottaa huomioon kuntoutuspalvelun käytännön toteutuksessa)
- valmiudet ja halukkuus etäkuntoutusmenetelmien käyttämiseen (esim. laitteiston saatavuus, tekninen osaaminen, yhteyksien toiminta yms.)

- muut palveluntuottajan tarvitsemat tiedot.

Kuntoutuksen palvelukuvauksessa voi olla tarkempia määrittelyjä ennako-ohjauksen osalta.

Kuntoutuksen suunnitteluun liittyvät tehtävät

Etukäteisneuvottelu / yhteydenotto

Palveluntuottaja järjestää etukäteisneuvottelun tai on asiakkaaseen muulla tavoin yhteydessä ennen varsinaisen kuntoutuksen alkamista. Yhteydenotto toteutetaan puhelimella, kuvapuhelulla, kasvokkain tai muulla asiakkaalle soveltuvalla kommunikaatiotavalla. Tämän tarkoituksena on sitouttaa ja valmistaa asiakas tulevaan kuntoutumisprosessiin.

Etukäteisneuvottelussa / yhteydenotossa asiakas ja palveluntuottaja yhdessä mm.

- luovat yhteisen näkemyksen kuntoutumisen yleisistä tavoitteista, sisällöistä, toteutuksesta ja aikatauluista
- kartoittavat yhteistyössä tarvittavat toimijat ja heidän roolinsa
- arvioivat asiakkaan ja palveluntuottajan resurssit, jotka luovat puitteet kuntoutuksen sisällön rakentamiseen
- pyrkivät luomaan asiakkaan kuntoutuksesta mielekkään kokonaisuuden, jossa huomioidaan asiakkaan oma tukiverkosto sekä muut arjen toimijat.

Kuntoutuksen palvelukuvauksessa voi olla tarkempia määrittelyjä kuntoutuksen suunnittelun osalta.

Toteutukseen liittyvät tehtävät ja kuntoutuksen sisältö

(koskee vain moniammatillista yksilökuntoutusta)

Kuntoutuksen alkaessa

Palveluntuottaja kertoo asiakkaalle selkeästi ja ymmärrettävästi kuntoutuksen sisällöstä ja sen yleisistä tavoitteista. Lisäksi palveluntuottaja varaa riittävästi aikaa asiakkaan, hänen läheisensä sekä moniammatillisen tiimin keskinäiselle tutustumiselle ja yhteistyölle asiakkaan kuntoutustarpeen sekä kokonaistilanteen arvioimista varten. Asiakkaan kokonaistilanteesta tulee kaikilla asianosaisilla olla hyvä kokonaisnäkemys sekä yhteisymmärrys tavoitteiden mukaisen kuntoutuksen toteuttamiseksi.

Palveluntuottaja myös

- kertoo kuntoutus- ja muusta ohjelmasta sekä esittelee henkilöstön
- esittelee palveluntuottajan tilat sekä muut kuntoutuksen toteuttamiseen liittyvät tilat
- käy läpi turvallisuusohjeet ja esittelee esimerkiksi lähialueen ulkoilureittien kartat matkapituksineen

- huolehtii, että asiakas on ymmärtänyt saamansa ohjeet ja tiedotteet
- arvioi asiakkaan mahdollisen avuntarpeen määrän ja huolehtii sen riittävästä
- luo heti alussa edellytykset ja mahdollisuudet asiakkaan aktiivisen ryhmäytymisen ja vertaistuen toteutumiseksi.

Kuntoutusohjelman toteutus

Arkipäivien toiminta

Arkisin palveluntuottaja toteuttaa asiakkaalle (ja hänen läheiselleen) yksilökuntoutuksen tavoitteellisen ja moniammatillisen kuntoutusohjelman mukaisesti, johon kuuluvat haastattelut, arviointit ja tapaamiset. Lisäksi kuntoutusohjelmaan voi sisältyä asiakkaan yksilöllisen tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan ryhmätoimintaa.

Ohjelman toteuttaa kyseisessä kuntoutuksen palvelukuvauksessa määritelty henkilöstö. Huomioitava on, että avustavan henkilöstön toteuttama asiakkaan mahdollinen kuntouttava hoito ei sisälly kuntoutuspäivän tuntimäärään.

Läheisen ohjelman toteutuminen sisältyy ja kirjataan asiakkaan kuntoutusohjelmaan. Kirjaus toimii samalla asiaan liittyvänä dokumentaationa.

Palveluntuottaja toteuttaa asiakkaan kuntoutuksen pääasiallisesti **arkipäivisin maanantaista lauantaihin**.

Yhteen asiakkaan kuntoutusjaksoon voidaan sisällyttää tarvittaessa **yksi sunnuntai**. Kuntoutusjakson keskelle osuvina arkipäivinä järjestetään arkipäivien ohjelmaa. Kelan suosituksena on, että kuntoutusta ei järjestetä sunnuntaisin eikä aattopäivinä, kuten joul- ja juhannusaattoina.

Avustajaa tarvitsevalle asiakkaalle, joka tulee kuntoutukseen aloitusta edeltävänä päivänä (esimerkiksi kulkuyhteyksien vuoksi), palveluntuottaja järjestää henkilöstöä avustustehtäviin asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaisesti.

Alle 18-vuotiaalle, ilman perhettä kuntoutukseen osallistuvalla nuorella palveluntuottaja järjestää ohjattua vapaa-ajan toimintaa myös iltaisin (klo 17–21). Tämä koskee myös kuntoutuksen aloitusta edeltävää päivää. Toteutuksesta vastaa avustava henkilöstö.

Palveluntuottaja antaa jokaisesta erillisestä kuntoutusjaksosta ja käyntikerrasta asiakkaalle ja kuntoutukseen osallistuvalla läheisellä osallistumistodistuksen.

Lauantaina tapahtuva toiminta

Lauantaisin palveluntuottaja järjestää asiakkaalle moniammatillisen tiimin ohjaamaa ja järjestämää kuntoutusohjelmaa.

Sunnuntaina tapahtuva toiminta

Sunnuntaisin palveluntuottajan ei edellytetä järjestävän asiakkaalle ohjattua kuntoutusohjelmaa. Asiakas voi halutessaan osallistua mahdollisiin yleisiin vapaaohjelmiin.

Vapaa-ajan ohjelma

Laitosmuotoisessa kuntoutuksessa olevalle asiakkaalle palveluntuottaja järjestää vapaa-ajan ohjelmaa iltaisin ja viikonloppuisin. Tavoitteena on, että ohjelma sisällöltään tukee kuntoutuksen tavoitteita ja tuloksellisuutta. Asiakas voi halutessaan osallistua myös kuntoutuslaitoksen yleiseen vapaa-ajan ohjelmaan.

Kuntoutuspäiväkirja

Moniammatillisessa yksilökuntoutuksessa asiakas ja läheinen ohjataan käyttämään kuntoutuspäiväkirjaa heti kuntoutuksen alkuvaiheessa. Päiväkirjaan kirjataan harjoitteiden toteutumista, havainto, mieleen tulevia kysymyksiä sekä kehittämisajatuksia ja toiveita. Päiväkirjan avulla asiakas ja läheinen voivat seurata kuntoutuksen tavoitteiden saavuttamista sekä tehtävien ja harjoitteiden suorittamista.

Välitehtävät

Palveluntuottaja voi suunnitella yhdessä asiakkaan kanssa erilaisia välitehtäviä toteutettavaksi asiakkaan jaksotetun kuntoutuksen väliaikana. Välitehtävien tavoitteena on tukea asiakasta muokkaamaan omia toimintatapojaan, sitouttaa häntä kuntoutumiseen sekä auttaa häntä vahvistamaan omaa kuntoutumistaan arjen ympäristössään. Välitehtävien toteutuminen kirjataan asiakkaan mahdolliseen kuntoutuspäiväkirjaan ja ne käydään yhdessä asiakkaan kanssa läpi seuraavalla toteutuvalla kuntoutusjaksolla.

Väliarviointi

Palveluntuottaja järjestää väliarvioinnin jokaisen kuntoutusjakson lopussa tapaaminen asiakkaan ja omaohjaajan kesken. Tavoitteena on arvioida asiakkaan kulunutta kuntoutusjaksoa ja varmistaa hänen kuntoutumisensa jatkumista.

Loppupalaveri

Palveluntuottaja järjestää loppupalaverin asiakkaan (ja hänen läheisensä) sekä moniammatillisen tiimin jäsenten kesken. Tavoitteena on mm. arvioida asiakkaan kuntoutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista sekä varmistaa asiakkaan kuntoutumisen jatkuminen omassa arjessaan käymällä läpi kuntoutuksessa opittuja asioita ja neuvoja.

Kuntoutuksen palvelukuvauksessa voi olla tarkempia määrittelyjä kuntoutuksen toteutuksen osalta.

Seurannan tehtävät

Palveluntuottaja ottaa asiakkaaseen yhteyttä **2-3 kuukauden** kuluessa viimeisimmän kuntoutusjakson päättymisestä. Seurantayhteydenotto voi toteutua asiakkaan kanssa etäyhteydellä (puhelin, videopuhelu) tai kasvokkain.

Seurantayhteydenoton tavoitteena on varmistaa, että

- asiakkaan arki sujuu ja hän on toimintakykyinen elinympäristössään
- asiakkaan työ- ja/tai opiskelukyky pysyy yllä ja vahvistuu
- asiakas on sitoutunut toimintakäytäntöjen muutoksiin

- asiakkaalla on luottamusta omiin voimavaroihinsa
- asiakas tietää, miten kuntoutuminen jatkuu terveydenhuollon ja/tai muiden arjen toimijoiden tuella ja kehen hän voi tarvittaessa olla yhteydessä.

Kuntoutuksen palvelukuvauksessa voi olla tarkempia määrittelyjä kuntoutuksen seurannan osalta.

4.4 Kuntoutuspalaute

Kuntoutuspalaute on palveluntuottajan laatima selkeästi otsikoitu, kirjallinen kooste asiakkaan kuntoutuksen kokonaisuudesta.

Allekirjoittajana toimii lääkäri, jos hän on ollut mukana asiakkaan kuntoutuksen toteutuksessa (esim. on haastatellut kuntoutujan). Muussa tapauksessa allekirjoittajana toimii kuntoutuksesta vastaavan moniammatillisen tiimin (pakollinen) jäsen. Allekirjoituksena voidaan hyväksyä myös sähköinen allekirjoitus.

Palveluntuottaja

- laatii asiakkaan kuntoutuspalauteen pääsääntöisesti viimeisen kuntoutusjakson päätyttyä. Palauteen laatimisesta vastaa kuntoutuksen palvelukuvauksen mukainen moniammatillinen tiimi.
- varmistaa mahdollisen suunnitellun jatkokuntoutuksen toteutumisen olemalla yhteydessä asiakkaan omaan hoitotahoon
- antaa asiakkaalle mahdollisuuden tutustua kuntoutuspalauteeseen ja tutkimustuloksiin ennen sen lopullista valmistumista
- **Ei kirjaa** asiakkaan kuntoutuspalauteeseen asiakkaan omaista tai läheistä koskevia henkilökohtaisia tietoja
- toimittaa kuntoutuspalauteen asiakkaalle, Kelaan ja asiakkaan kanssa sovituille muille toimijoille (esim. hoitavalle taholle) kahden viikon kuluessa varsinaisen kuntoutusjakson päättymisestä. Jos kuntoutuspalauteen anto viivästyy, asiasta on tehtävä perusteltu selvitys Kelalle.
- laatii seurantavaiheesta erillisen lyhyen yhteenvedon asiakkaalle.

Kuntoutuspalaute sisältää seuraavat asiat:

- Yhteenvedo
  - tiivis kuvaus asiakkaan kuntoutuksen tuloksista
  - keskeiset mittaustulokset ja suositukset
- Asiakkaan yksilöllisiin kuntoutustavoitteisiin liittyvät asiat
  - kuntoutukseen liittyvät odotukset ja tarpeet

- yksilölliset tavoitteet
  - kuvaus tavoitteiden mukaisesta työskentelystä ja tavoitteiden toteutumisesta
  - arkeen, työhön ja opiskeluun liittyvät muutokset
  - asiakkaan oma arvio kuntoutuksesta ja sen tavoitteiden toteutumisesta
  - johtopäätökset ja suositellut jatkotoimenpiteet ja -suunnitelmat
  - arvioinnissa käytettyjen keskeisten mittaus- ja arviointimenetelmien tulokset sekä viitearvot / suhde testien kokonaispistemääriin
  - tulosten seuranta jatkojaksoilla tai mittaustulosten sanallinen kuvaus ja seuranta
  - Tilanearvio, joka painottuu mm. kuntoutujan voimavaroihin, lähipiiriin ja ympäristöön
- **Seurannassa esille tulleet asiat**
    - asiakkaan toiminta-, opiskelu- ja työkyvyn kehittymisen arviointi
    - odotettavissa oleva kuntoutuksen vaikutus asiakkaan arkeen
  - **Loppuarvio** asiakkaan tilanteesta kuntoutuksen päättyessä
    - ammattihenkilöiden huomiot tai mahdolliset erilliset lausunnot asiakkaan tilanteesta
    - verkostoyhteydet ja niiden toimivuus
  - **Kuntoutukseen osallistumistapa**
    - avo-, laitos- tai monimuotoinen kuntoutus
    - mahdollisen etäkuntoutuksen käyttö ja sen onnistuminen
  - **Kuntoutukselle asetut yleiset tavoitteet ja sisältö**
    - kuntoutukseen liittyvät odotukset ja tarpeet
    - ryhmän tavoitteet ja kuvaus tavoitteiden mukaisesta työskentelystä ja tavoitteiden toteutumisesta
  - **Palveluntuottajan yhteystiedot**
    - tiedot työryhmästä tai työparista ja erityistyöntekijöistä ja muusta kuntoutushenkilöstöstä (nimet, ammattiasemat, osuus kuntoutuksen toteutuksessa)
  - **Liitteet**

- Omat tavoitteeni -lomake
- muut mahdolliset liitteet

Asiakkaan läheiseen tai perheeseen liittyvät palautetiedot

Kuntoutukseen osallistuneesta läheisestä kirjataan kuntoutuspalautteeseen seuraavat tiedot:

- läheisen nimi
- läheisen suhde asiakkaaseen, esimerkiksi puoliso, äiti, muu läheinen
- kuntoutukseen osallistumisaika
- läheisen osallistumisen vaikutus tai merkitys asiakkaan kuntoutusprosessissa.

Lyhyt kuntoutuspalaute

Palveluntuottaja lähettää asiakkaalle useassa jaksossa toteutuneesta tai keskeytyneestä kuntoutuksesta pelkän läsnäolotodistuksen. Lyhyt, asiakasta koskeva kuntoutuspalaute lähetetään tahoille, jotka asiakkaan mukaan tietoa asiasta tarvitsevat.

Sisältö

- tiivistetty kuvaus asiakkaan yksilöllisestä alkutilanteesta, tavoitteista ja kuntoutuksen etenemisestä sekä kuntoutukseen osallistumistavasta
- kuvaus kuntoutuksesta vastaavasta työryhmästä tai työparista ja erityistyöntekijöistä
- perusteet asiakkaan vähäisen palvelutarpeen tai erityisen palvelutarpeen mukaisesti toteutetulle kuntoutukselle. Nämä tiedot voi kirjata myös vaihtoehtoisesti asiakkaan läsnäolotodistukseen
- **EI** sisällä liitteitä.

4.5 Dokumentaatio

Palveluntuottaja dokumentoi asiakkaan kuntoutuksen toteutuksen siten, että siitä on hyötyä kuntoutuksen aikaisessa työskentelyssä ja se on jälkikäteen todennettavissa. Asiakirjamerkinnöissä noudatetaan kansallisia sähköisiin palveluihin liittyviä ohjeituksia ja oppaita.

Jokaisen asiakkaan ja läheisen yksilölliset asiat dokumentoidaan omiin asiakirjoihinsa. Kuntoutuksen aikana koottuja salassa pidettäviä asiakastietoja hyödynnetään vain asiakkaan kuntoutusprosessin aikana.

Palveluntuottaja kirjaa asiakaskohtaisiin asiakirjoihin

- keskeiset yhteydenotoissa ja haastatteluissa saadut tiedot arviointi- ja mittaus tulokset
- yksilö- ja ryhmämuotoisten tapaamisten tai käyntikertojen tiedot (toteutusajankohta, toteuttaja, sisältö ja tehdyt havainnot)

- läheisen osallistumiseen sekä tehtyyn yhteistyöhön liittyvät tiedot.

Asiakkaan asiakirjoihin liitettävät liitteet

- kuntoutusohjelma, josta ilmenee aikataulu, aihe, toteuttajan nimi ja ammattitai tehtävänimike
- Omat tavoitteeni -lomake
- arviointiin ja mittaukseen liittyvät lomakkeet
- välitehtävät
- muu asiakkaan kuntoutusta koskeva tieto

5 Laatutyö, toiminnan seuranta, raportointi ja markkinointi

5.1 Laadunhallinta ja toiminnan seuranta

Laadunhallinnan avulla palveluntuottaja johtaa, suunnittelee, arvioi ja parantaa toimintaansa kokonaisvaltaisesti asetettujen kuntoutuksen laatutavoitteiden saavuttamiseksi. Tavoitteena on, että kuntoutuksen asiakas saa tarpeidensa ja tavoitteidensa mukaista palvelua oikeaan aikaan ja oikeassa paikassa.

Laadultaan hyvä kuntoutus on parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon tai näyttöön perustuvaa palvelua, joka edistää asiakkaan toimintakykyä, hyvinvointia ja työkykyä sekä pyrkii kuntoutumisen maksimointiin ja riskien minimointiin. Kuntoutuksen palveluntuottaja kehittää toimintansa laadunhallintaa kokonaisvaltaisesti ja ulottaa sen kaikkiin Kelan kuntoutuspalveluihin.

Palveluntuottajan laadunhallinta sisältää mm. seuraavat asiat:

Laatukäsikirjan käyttö ja kirjaaminen

- Palveluntuottaja määrittelee ja kirjaa keskeisten toimintojensa ja toimenpiteidensä laatutavoitteet laatukäsikirjaan.

Laatutyö

- Palveluntuottajan toteuttama laatutyö sisältää jokaisen kuntoutuksen palvelukuvauksen mukaisen
  - kirjallisen prosessikuvauksen tai kaavion
  - työryhmän ja henkilöstön työ- ja toimintaohjeet sekä
  - yksilö- ja ryhmäkuntoutuksen toteuttamiseen liittyvät kuvaukset.

Asiakaspalautteen kerääminen

- Palveluntuottaja

- seuraa ja arvioi aktiivisesti jokaisen kuntoutuspalvelun toteutusta ja laatua keräämällä asiakaspalautteita toiminnastaan suullisesti tai kirjallisesti
- hyödyntää saamaansa palautetta moniammatillisten tiimien toiminnan suunnittelussa sekä välittömän ja tulevan toiminnan kehittämisessä.

Kuntoutuspalvelun kriittisten kohtien (prosessimittarit) mittaaminen

- Palveluntuottaja hyödyntää kehittämistyössään ja kuntoutuksen laadun arvioimiseksi **vähintään kahta prosessimittaria**, joiden avulla seurataan ja arvioidaan kuntoutusprosessien toimivuutta.
- Mitattavia kuntoutuspalvelujen kriittisiä kohtia voivat olla esimerkiksi:
  - moniammatilliseen tiimiin kuuluvien henkilöiden antamat palvelut
  - sattuneet tapaturmat tai keskeytyneet kuntoutusjaksot
  - yksilöterapian ja -hoidon määrä
  - kuntoutujien palauttamien ennakkokyselyjen sisällön seuranta
  - kuntoutusjakson aikataulun pitävyys tai kirjaaminen.

Laadunarvioinnin avulla kuntoutuksen palveluntuottaja kehittää toimintaansa kokonaisvaltaisesti.

Kela voi halutessaan pyytää selvityksen, miten palveluntuottaja on toteuttanut kuntoutuksen laadunhallinnan ja huomionnut mahdolliset havaitut tarpeet kuntoutustoiminnan kehittämisessä ja sen toteutuksessa.

5.2 Raportointi

Palveluntuottaja toimittaa Kelaan kuntoutuksen palvelukuvauksessa määritellyt kuntoutujakohtaiset kuntoutuksen tuloksellisuuden raportoinnin mittaustiedot, silloin kun palvelukuvauksessa sitä edellytetään. Tiedot toimitetaan Kelaan ainoastaan kuntoutujan suostumuksen perusteella. Palveluntuottaja pyytää suostumuksen kuntoutujalta kirjallisesti kuntoutusprosessin aikana ja samalla informoi tätä raportoinnista Kelan asiasta antaman ohjeistuksen mukaisesti.

Raportoinnin piiriin kuuluvan palveluntuottajan tulee nimetä organisaatiostaan yksi tai useampi henkilö, joka toimii yhteyskuntoutuksen palveluntuottajan ja Kelan välillä kuntoutuksen hyötyä koskevien tietojen keräämisen ja toimittamisen asioissa. Tiedot toimitetaan Kelaan vuosittain, asiakaskohtaisesti.

Mittaustiedot toimitetaan asiointipalveluun osoitteeseen www.kela.fi > Yhteistyökumppanit > Asiointipalvelut kumppaneille > Kuntoutuksen tuloksellisuuden seuranta.

Lisätietoja: www.kela.fi/tuloksellisuus.

Käytettävät mittausmenetelmät (kuntoutuksen tuloksellisuus)

- **GAS (Goal Attainment Scaling)**
  - Menetelmä perustuu yksilölähtöiseen tavoitteen asettamiseen ja sen mukaisen suunnitelman tekemiseen siten, että asetetut kuntoutustavoitteet voivat toteutua.
  - Menetelmän avulla palveluntuottaja määrittelee kuntoutuksen tavoitteet yhdessä asiakkaan ja moniammatillisen työryhmän kanssa.
  - Nämä tavoitteet
    - ovat asiakkaalle realistisia, aikataulutettuja, mitattavia, kirjattavia ja tarkoituksenmukaisia
    - laaditaan kuntoutuksen alussa, ja niitä tarkistetaan kuntoutuksen aikana ja arvioidaan kuntoutuksen päättyessä
    - voidaan laatia käyttäen apuna myös esimerkiksi Spiral-lautapeiliä.
    - Lisätietoja: <http://hankkeet.kuntoutussaatio.fi/spiral/>
  - **Palveluntuottaja** huolehtii siitä, että GAS-menetelmäkoulutus on suoritettuna ammattihenkilöllä, joka osallistuu asiakkaan GAS-tavoitteiden laatimiseen ja arviointiin.

Lisätietoja: www.kela.fi > [Yhteistyökumppanit](#) > [Kuntoutuspalvelut](#) > [Tuloksellisuus](#) > [GAS-menetelmä](#).

- **Masennusoireiden vakavuusaste BDI 21 (Beck Depression Inventory)**
  - mielialamittari
  - BDI on masennusoireiden intensiteetin sekä masennuksen määrittämisen mittari.

Lisätietoja: <https://www.terveysportti.fi/dtk/tmi/koti>

- **Elämänlaatumittari WHOQOL-BREF**
  - elämänlaatumittari
  - sisältää yhteensä 26 kysymystä, jotka liittyvät asiakkaan
    - yleiseen terveydentilaan ja elämänlaatuun sekä
    - fyysiseen, psyykkiseen, sosiaaliseen sekä elinympäristöön liittyviin asioihin.
  - Vastaaja arvioi elämänlaatuaan kyselyä edeltävän kahden viikon ajalta.

Lisätietoja: <http://www.thl.fi/toimia/tietokanta/mittariversio/134/>.

KAARI-kysely (avo- ja laitosmuotoisessa kuntoutuksessa)

- Kaari-kysely (Kuntoutuksen asiakaslähtöisyyden arviointi -kysely, jäljempänä Kaari-kysely) on Kelan järjestämän kuntoutuksen asiakaslähtöisyyden arviointimenetelmä.
- Kyselyn avulla Kela seuraa ja kehittää kuntoutuspalveluja.
- Kysely tarjoaa myös palveluntuottajalle mahdollisuuden tarkastella omia työtapojaan ja niiden asiakaslähtöisyyttä.

Palveluntuottaja

- järjestää asiakkaille tilaisuuden vastata kuntoutuksen aikana Kaari-kyselyyn
- huolehtii, että asiakkailla on käytettävissään vastaamiseen soveltuva tila sekä tarvittava nettiyhteys ja näyttöpäätte
- antaa vastaajille tarpeelliset ohjeet sekä tarvittaessa opastaa, avustaa ja antaa teknistä apua vastaamisessa. Vastaaminen toteutetaan kuntoutusjakson päätösvaiheessa.

Lisätietoja: www.kela.fi/tuloksellisuus

Kaari-kysely ja asiakkaan ohjeet löytyvät sivulta www.kela.fi > Yhteistyökumppanit > Kuntoutuspalvelut > Kehittämistoiminta > Kuntoutuspalaute.

5.3 Kuntoutuksen markkinointi

Palveluntuottaja vastaa kuntoutuspalveluidensa markkinoinnista, on aktiivinen tiedottaja ja järjestää yhteistyötapaamisia alueellisille ja valtakunnallisille sidosryhmilleen.

Palveluntuottajan tekemä palvelujen markkinointi on mahdollista vasta siinä vaiheessa, kun Kela ja palveluntuottaja ovat allekirjoittaneet kyseisestä palvelusta sopimuksen ja palvelu on näkyvillä Kelan asiakkaalle Kelan internetsivuilla.

Mainoksissa tai ilmoituksissa, jotka koskevat Kelan järjestämää kuntoutusta, on kuvaus kuntoutuksen

- kohderyhmästä
- keskeisimmistä henkilöstöstä
- toteutuksesta
- valintakriteereistä

- toteutuksesta **sekä**
- hakumenettelystä niihin Kelan kuntoutuspalveluihin, joista palveluntuottajalla on sopimus ja joita se toteuttaa.

Tiedottaessaan Kelan järjestämästä kuntoutuksesta palveluntuottaja huolehtii siitä, että julkisuuteen annettavasta materiaalista selvästi ilmenevät seuraavat seikat:

- kysymyksessä on Kelan järjestämä ja rahoittama kuntoutus
- kuntoutuja voi hakea kuntoutusrahaa sekä matkakorvauksia Kelalta
- mitä palveluja Kelan järjestämään kuntoutukseen sisältyy
- mitä lisäpalveluja kuntoutusasiakas voi itse hankkia omalla kustannuksellaan.

Ilmoituksen tiedot eivät saa olla ristiriidassa sopimuksen, kuntoutuksen palvelukuvausten tai Kelan ohjeiden kanssa. Asiakkaalle on ilmoituksen perusteella tultava selkeä käsitys markkinoitavasta kuntoutuksesta.

Palveluntuottaja ohjaa internetsivujen käyttäjää tutustumaan Kelan sivuihin, joilla on tarkempia tietoja Kelan etuuksista, kuten kuntoutuksesta, kuntoutusrahasta, matkakorvauksista ja vammaisetuksista. Lisäksi palveluntuottaja ohjaa tarvittaessa asiakasta ottamaan yhteyttä Kelaan.

Etuuskohtaiset palvelunumerot löytyvät kohdasta www.kela.fi/palvelunumerot. Tietoa Kelan toimistoista on sivulla www.kela.fi/toimistot.

6 Henkilöstö ja sen tehtävät

Kuntoutuksen palveluntuottaja vastaa siitä, että moniammatillisen tiimin jäsenillä on virallisesti hyväksytty ammattinimikettä vastaava koulutus (ks. liite 1).

Kuntoutuksen palvelukuvauksissa on tarkemmin määritelty

- palvelun kohderyhmä
- kuntoutusta toteuttava henkilöstö
- moniammatillisen tiimin ammatinmukaiset tehtävät ja roolit
- ammattihenkilöiden kokemus- ja koulutusvaatimukset.

Palveluntuottaja

- kouluttaa ja perehdyttää henkilöstön tehtäviinsä sekä varmistaa osaamisen ylläpidon (myös uudet työntekijät)

- järjestää henkilöstölle ennen kuntoutuspalvelun käynnistymistä koko päivän koulutuksen, jossa annetaan tutkittua tietoa asiakasryhmän sairaudesta tai vammasta sekä kaikista niistä tekijöistä, joilla henkilöstö voi tukea asiakkaan kuntoutumista kokonaisvaltaisesti
- vastaa siitä, että henkilöstöllä on riittävä ja ajantasainen tieto asiakasryhmän sairaudesta.

Henkilöstö

- **Avainhenkilö** (LAKU-kuntoutuksessa) on kuntoutuksen ammattihenkilö, joka toimii yhtenä moniammatillisen tiimin vakituksena jäsenenä asiakkaan koko kuntoutusprosessin ajan. Palveluntuottaja valitsee avainhenkilöt moniammatilliseen tiimiin asiakkaan yksilöllisen kuntoutustarpeen ja tilanteen mukaan.
- **Avustava henkilöstö** avustaa asiakkaita kuntoutuksen aikana kaikissa apua vaativissa toiminnoissa (esim. liikkuminen, siirtyminen, ruokailu, henkilökohtaisen hygienian hoito, pukeminen, riisuminen tai kommunikointi, vapaa-ajanohjelman toteuttaminen, lastenhoito).
- **Avustavalla henkilöstöllä** tulee olla lisäksi kykyä ja osaamista vastata asiakkaiden tarpeisiin ja mm. käyttää erityisiä kommunikaatiokeinoja (esim. viittomat, puhetta tukevat ja korvaavat kommunikoinnin keinot). Palveluntuottajan tehtävä on huolehtia avustavan henkilöstön riittävästä määrästä asiakkaiden tarpeisiin kaikkina vuorokauden aikoina.
- **Erikoislääkäri** kuuluu palveluntuottajan henkilöstöön ja toimii moniammatillisen tiimin jäsenenä kuntoutuksen palvelukuvauksen mukaisesti.
- **Moniammatillinen tiimi** toteuttaa kuntoutuksen yhdessä asiakkaan kanssa ja vastaa kaikista kuntoutuskokonaisuuteen liittyvien osa-alueiden toteutumisesta. Moniammatillisessa yhteistyössä korostuvat aito asiakaslähtöisyys, verkostojen huomioiminen, näkökulmien ja tiedon kokoaminen yhteen sekä vuorovaikutustietoinen yhteistyö. Yhteisten tavoitteiden muodostaminen ja niiden jatkuva arviointi eri ammattiryhmien kesken on tärkeää. Arviointi ja yhteiset tapaamiset dokumentoidaan asiakkaan kuntoutuksen asiakirjoihin.
- **Omaohjaaja**, joka toimii myös **yhteyshenkilönä**, ohjaa ja neuvoo asiakasta sekä hänen läheisiään koko kuntoutuksen ajan. Hän toimii myös asiakkaan ja muun moniammatillisen tiimin välisenä yhteyshenkilönä esim. tiedottaen asiakkaan kuntoutustavoitteiden mukaisista toimista ja niihin liittyvistä aikatauluista. Asiakas ja hänen läheisensä voivat tarvittaessa olla yhteydessä omaohjaajaan välilyöntien aikana.

6.1 Henkilöstömuutokset ja sijaisuudet sopimuskauden aikana

Yleistä

Palveluntuottaja vastaa siitä, että

- henkilöstön vaihtuessa tai yli 4 kuukauden sijaisuuksissa uusi henkilöstö täyttää kyseisen kuntoutuksen palvelukuvauksen ja ammatti- ja tehtävänimikkeiden pätevyysedellytykset
- asiakkaan suunnitellun kuntoutuksen toteuttamiseksi on riittävästi koulutettua varahenkilöstöä lomien ja poikkeavia tilanteita, kuten äkillisiä lyhyitä sairauslomia, varten
- palvelukuvauksessa nimetyn pakollisen ammattihenkilön (esim. psykologi, fysioterapeutti (AMK), sairaanhoitaja (AMK) tai sosiaalityöntekijä) sijaisena toimii saman ammattiryhmän edustaja
- alle 4 kuukauden pituisissa sosiaalihuollon laillistettujen ammattihenkilöiden sijaisuuksissa noudatetaan sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annettua lakia.

Alle 4 kuukautta kestävien sijaisuuksien toteutus

Avainhenkilöiden ja moniammatillisen tiimin pakollisen jäsenen sijaisena voi toimia vaihtoehtoisesti

- toinen henkilö, jolla on sama ammatti- tai tehtävänimike tai
- toinen ammattihenkilö tai
- vastaavan tutkinnon opintojen loppuvaiheessa oleva opiskelija, jonka kyseisen koulutuksen opinnoista on suoritettu hyväksytysti 2/3.

Opiskelijan toimiessa sijaisena

- palveluntuottaja nimeää hänelle saman ammattialan ohjaajan
- hänestä käytetään opiskelija-nimikettä, esimerkiksi sosiaalityön opiskelija
- kyseisen kuntoutuspalvelun sopimuskauden aikana voi toimia sijaisena enintään 4 opiskelijaa.

Erikoislääkärin sijaisena toimii aina erikoislääkäri tai kyseiseen alaan erikoistuva lääkäri.

- Erikoistumassa oleva lääkäri voi toimia erikoislääkärin sijaisena kyseisen sopimuskauden aikana siten, että työryhmän jäsenenä voi toimia enintään 4 erikoistuvaa lääkärinä.
- Hyväksytty erikoistumisala on kerrottu kuntoutuksen palvelukuvauksissa.
- Alle 4 kuukauden erikoislääkärin sijaisuuksissa voi toimia laillistettu lääkäri. Muun ajan moniammatillisen tiimin jäsenen tehtävää hoitaa palvelukuvauksen vaatimukset täyttävä erikoislääkäri.

Erikoistuvan lääkärin toimiessa sijaisena

- palveluntuottaja nimeää hänelle ohjaavan lääkärin, joka on palvelukuvauksen mukainen erikoislääkäri
- kuntoutuksen aikana sijaisena toimii yksi erikoistuva lääkäri kerrallaan
- hän voi korvata erikoislääkärin työpanoksesta 50 % sopimuskauden aikana toteutettavasta kuntoutuksesta

- työskentely palveluntuottajalla on harjoittelujakso, joka sisältyy ko. lääkärin erikoistumiskoulutuksen ohjelmaan.

7 Asiakasturvallisuus

7.1 Vakuutusturva

Palveluntuottaja ilmoittaa asiakkaalle kirjallisesti ennen kuntoutuksen käynnistymistä, miten asiakas on vakuutettu, sekä tilanteet, joissa asiakas ei ole vakuutettuna (esim. kotona toteutuva etäkuntoutus). Ilmoituksessa on kerrottu lyhyesti vakuutusten sisällöstä.

Kela ei korvaa kuntoutusohjelman aikana, vapaa-ajan ohjelman aikana tai muuna vapaa-aikana tapahtuneesta tapaturmasta tai vahingosta aiheutuvia kustannuksia asiakkaalle, kuntoutukseen osallistuvalla omaisella tai läheisellä tai palveluntuottajalle.

7.2 Palveluntuottajan vakuutukset

Palveluntuottajalla on seuraavat asiakasta ja asiakkaana kuntoutukseen osallistuvaa läheistä varten seuraavat vakuutukset:

- **toiminnan vastuuvakuutus**, joka kattaa kuntoutusohjelman ja vapaa-ajan ohjelman
- **potilasvakuutus** (jos palveluntuottaja harjoittaa terveyden- ja sairaanhoitotoimintaa)
  - potilasvakuutusturva koskee vain kuntoutustilanteita, jossa terveydenhuollon ammattihenkilö ja asiakas ovat fyysisesti Suomessa
- **tapaturmavakuutus**, joka kattaa henkilövahingot
  - kuntoutusohjelman ja vapaa-ajan ohjelman aikana, lukuun ottamatta etäkuntoutuksen aikaa
  - majoituksen ja ruokailun aikana
  - muuna vapaa-aikana palveluntuottajan hallinnoimalla alueella.

Palveluntuottaja varmistaa, että opiskelijaa tai opiskelun loppuvaiheessa olevaa työharjoittelijaa varten

- **on potilasvakuutus**, jos palveluntuottaja harjoittaa terveyden- ja sairaanhoitotoimintaa
- **oppilaitoksella** on toiminnan **vastuuvakuutus**, joka kattaa vahinkotilanteet kuntoutusohjelman ja vapaa-ajan ohjelman ajalla
- **on tapaturmavakuutus**, joka kattaa kuntoutuksen aikana tapahtuvat henkilövahingot

Turvallisuus kuntoutuksen toteutuksen aikana

Palveluntuottaja varmistaa asiakasturvallisuuden siten, että

- hätätilanteita varten on olemassa ajantasainen toimintasuunnitelma
- kuntoutuksen toteuttavalla kuntoutushenkilöstöllä on voimassa oleva Suomen Punaisen Ristin (SPR) EA 1 -koulutus tai muu vastaavan tasoinen koulutus
- asiakkaan omatoimisen ohjelman aikana ohjaaja on mukana, jos se on asiakkaan turvallisuuden vuoksi tarpeen
- urheilulajien kokeiluissa varusteet ja toimintatavat ovat lajiliittojen tai vastaavien tahojen antamien turvallisuusohjeiden ja sääntöjen mukaisia.

7.3 Ensiapupäivystys

Laitosmuotoinen kuntoutus

- Vaativa lääkinällinen kuntoutus / perhekuntoutus
  - **Palveluntuottaja** vastaa siitä, että **kuntoutusjakson aikana ja asiakkaan saapuessa edeltävänä iltana** läsnä on ympärivuorokautisesti ja viikonloppuisin vähintään terveydenhuollon perustutkinnon suorittanutta henkilöstöä, jolla on voimassa oleva Suomen Punaisen Ristin EA 1 -koulutus tai muu vastaavan tasoinen koulutus
- Muu kuntoutus
  - **Palveluntuottaja** vastaa siitä, että **kuntoutusjakson aikana ja asiakkaan saapuessa edeltävänä iltana** läsnä on ympärivuorokautisesti ja viikonloppuisin henkilöstöä, jolla on voimassa oleva Suomen Punaisen Ristin EA 1 -koulutus tai muu vastaavan tasoinen koulutus.

Avokuntoutus

- Vaativa lääkinällinen kuntoutus / perhekuntoutus
  - **Palveluntuottaja** vastaa siitä, että **kuntoutuspäivän keston ajan** läsnä on vähintään terveydenhuollon perustutkinnon suorittanutta henkilöstöä, jolla on voimassa oleva Suomen Punaisen Ristin EA 1 - koulutus tai muu vastaavan tasoinen koulutus.
- Muu kuntoutus
  - **Palveluntuottaja** vastaa siitä, että **kuntoutuspäivän keston ajan** läsnä on ensiaputaitoista henkilöstöä, jolla on voimassa oleva Suomen Punaisen Ristin EA 1 -koulutus tai muu vastaavan tasoinen koulutus.

7.4 Hyväksytyt erilliset majoitustilat

Tilanteessa, jossa asiakas majoittuu **erillisiin majoitustiloihin** ja paikalla ei ole majoitustilojen tarjoajan puolesta ensiaputaitoista henkilöstöä, palveluntuottaja vastaa siitä, että henkilöstöön kuuluva ensiaputaitoinen puhelinpäivystäjä on asiakkaan tavoitettavissa

- koko asiakkaan kuntoutusjakson ajan
- asiakkaan saapuessa kuntoutusta edeltävänä iltana.

Palveluntuottaja vastaa siitä, että asiakas saa selkeät yhteydenotto- ja toimintaohjeet liittyen ensiapua vaativiin tilanteisiin.

7.5 Allasvalvonta

Palveluntuottaja noudattaa allasterapiassa ja allastilojen käytössä Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (Tukes) julkaisusarjan 1/2015 ohjetta ”Uimahallien ja kylpylöiden turvallisuuden edistäminen”. Lisätietoja: www.tukes.fi

7.6 Menettelyohjeet erityistilanteissa

Palveluntuottaja ennakoi ongelmatilanteet ja tekee niitä varten menettelyohjeet, esimerkiksi fyysisen tai henkisen väkivallan uhkaa, päihteiden käyttöä, epidemioita tai tapaturmia varten.

Varotoimikäytännöt kuntoutujan ollessa moniresistentin mikrobin kantaja

Kela ilmoittaa palveluntuottajalle, jos asiakas on moniresistentin mikrobin kantaja (esimerkiksi MRSA, ESBL tai VRE), ja jos asia on Kelan tiedossa.

Palveluntuottaja toimii seuraavasti työskennellessään asiakkaan kanssa, joka kantaa moniresistenttiä mikrobia:

- **Siirtää** kuntoutuksen aloittamisajankohtaa, jos kantajalla on akuutti infektio, avoin haava, ihorikko tai hilseilevä ihosairaus. Tekee aloitusajankohdan siirron yhteistyössä kuntoutujan, kotipaikkakunnan infektiolääkärin tai tartunnantorjunnasta vastaavan henkilön, hoitavan tahon ja Kelan kanssa.
- **Majoittaa** moniresistentin mikrobin kantajan omaan huoneeseen ilman asiakkaalle tai Kelalle koituvaa lisämaksua.
- **Noudattaa** hygieniaoheiden ja kosketusvarotoimien osalta alueen infektiolääkäriltä tai tartunnantorjunnasta vastaavalta henkilöltä saatua ohjeistusta sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjeistusta (*THL: Ohje moniresistenttien mikrobien tartunnantorjunnasta*).
- **Ottaa** tarvittaessa yhteyttä oman sairaanhoitopiiriin infektiolääkäriin tai tartunnantorjunnasta vastaavaan henkilöön tarvittavan ohjeistuksen saamiseksi.

7.7 Vakavista tapaturmista ilmoittaminen

Palveluntuottaja ilmoittaa välittömästi Kelan kuntoutuspalvelujen ryhmään, jos kuntoutuksen aikana asiakkaalle sattuu vakava tapaturma, joka aiheuttaa pitkän sairaalahoidon, pysyvän vaman tai kuoleman.

Kelaan ilmoitettavat asiat:

- Kenelle ja milloin tapaturma on sattunut?
- Mitä on tapahtunut?
- Miten tilanteessa on toimittu?
- Mitkä ovat olleet jatkohoito- ja toimenpiteet?
- Mikä kuntoutuspalvelu on kyseessä?
- Mihin toimenpiteisiin palveluntuottaja on ryhtynyt vakavan tapaturman johdosta?
- Mitä vakuutuksia palveluntuottajalla on ja missä vakuutusyhtiössä?

7.8 Pelastussuunnitelma

Palveluntuottaja huolehtii siitä, että sillä on toimintaa varten ajantasainen

- pelastuslain ja valtioneuvoston pelastustoimesta antaman asetuksen mukainen pelastussuunnitelma, jota paloviranomainen seuraa
- poistumisturvallisuusselvitys, jossa on huomioitu myös toimintakyvyltään rajoittuneiden henkilöiden (esim. lapset, liikuntavammaiset, aistivammaiset, omaishoidettavat ja muistisairaajat) edellytykset pelastua tulipalosta.

8 Kuntoutustoimintaan liittyvät luvat, laitteet ja hoitovälineet

8.1 Luvat

Palveluntuottajalla on yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa tarkoitettut ajantasaiset luvat, jos toiminta edellyttää niitä.

8.2 Kuntoutustilat

Palveluntuottajalla on kuntoutuksen toteuttamiseen kuntoutuksen palvelukuvauksessa määritelty laitosyksikkö tai avoyksikkö ja muut kuntoutuksessa käytettävät tilat. Kuntoutuksen palvelukuvauksissa on tarkennuksia kuntoutuksessa käytettävien tilojen osalta.

Laitosyksikkö

- on palveluntuottajan kuntoutuspalvelujen toteuttamiseen käyttämä toimipiste
- sisältää vähintään asiakkaan ja kuntoutukseen osallistuvien omaisten tai läheisten majoitustilat, ruokailutilan, yleiset tilat, lepotilat, tutkimushuoneen sekä ryhmätyötilan.

Avoyksikkö

- on palveluntuottajan kuntoutuspalvelujen toteuttamiseen käyttämä toimipiste
- sisältää vähintään ruokailutilan, yleiset tilat, lepotilat, tutkimushuoneen sekä ryhmätyötilan.

Muut kuntoutuksessa käytettävät tilat

- sijaitsevat muualla kuin palveluntuottajan avo- tai laitousyksikössä.

Erilliset majoitustilat

- sijaitsevat muualla kuin laitousyksikössä, esimerkiksi erillisissä huoneistoissa tai majoitusliikkeissä.

Erilliset ruokailutilat

- sijaitsevat muualla kuin avo- tai laitousyksikössä.

8.3 Yleistä palveluntuottajan tiloihin liittyvää

Kuntoutustilat

Palveluntuottaja vastaa siitä, että kuntoutustilat ovat

- asianmukaiset, turvalliset, tilavat, siistit, viihtyisät ja monipuoliset sekä niissä on asianmukaiset ympäristönhallintalaitteet ja hälytysjärjestelmät
- esteettömät ja soveltuvat asiakkaille heidän liikkumisensa, toimintakykynsä, ikänsä ja sairautensa tai vammansa huomioiden sekä mahdollistavat heidän itsenäisen selviytymisensä
- soveltuvat liikkumis- ja toimimisesteisille henkilöille. Lisätietoja: www.ym.fi / esteettömyys
- kuntoutujien tarpeen mukaiset, lähietäisyydellä toisistaan ja vaivatta kuntoutujien saavutettavissa sekä niissä on tarvittavat opasteet
- soveltuvia asiakkaiden oleskeluun sekä harrastustoimintaan ja niissä on tarpeenmukaiset harrastusvälineet.

Lisäksi palveluntuottajan on järjestettävä asiakkaille kuntoutuksen ajaksi

- asianmukaiset ja riittävät lepo- ja taukotilat

- sosiaaliset tilat
- lukolliset tavaroiden säilytystilat.

Palveluntuottaja huolehtii, että ulkoiluympäristö on asianmukaisesti merkitty, kulureitit ovat helposti hahmotettavat ja turvalliset asiakkaan itsenäiseen ulkoiluun. Ulkovaistuksen tulee hyvin tehokas ja kattava.

8.4 Tilojen remontointi

Palveluntuottajan on ilmoitettava remonteista ja korjaus- ja perusparannustöistä ennen niiden aloittamista Kelan kuntoutuspalvelujen ryhmään.

Palveluntuottaja voi sulkea tilat tai niiden osan tarvittaessa remontin ajaksi. Isot remontit ajoitetaan siten, että ne aiheuttavat mahdollisimman vähän häiriötä asiakkaille ja kuntoutustoimintaan, esimerkiksi kesäloman aikana. Jos isoja perusparannuksia tai -korjauksia joudutaan toteuttamaan normaaleina kuntoutusaikoina, niistä ei saa aiheutua kohtuutonta haittaa kuntoutuksen toteuttamiselle.

Palveluntuottajan on ilmoitettava mahdollisesta remontista ja korjaus- ja perusparannustöistä asiakkaalle etukäteen kutsukirjeessä ja annettava mahdollisuus vaihtaa kuntoutuksen toteutuksen ajankohtaa remontin vuoksi.

8.5 Laitteet

Palveluntuottaja huolehtii, että kuntoutuksessa käytettävät laitteet

- ovat asiakkaiden tarpeiden mukaiset, monipuoliset ja turvalliset käyttää
- on huollettu, kalibroitu sekä niiden käyttövarmuudesta ja käytönohjauksesta on huolehdittu (laki terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista).

Palveluntuottaja huolehtii kuntoutuksessa käytettävien työkoneiden ja työvälineiden turvallisuudesta omissa tiloissaan työturvallisuuslain mukaisesti.

8.6 Asiakkaan tarvitsemat hoito- ja apuvälineet

Palveluntuottajalla on perusvalikoima yleisimmistä asiakkaiden tarvitsemista hoito- ja apuvälineistä sekä tarvikkeista.

9 Majoitus ja ruokailu

9.1 Majoitus

Palveluntuottaja järjestää kuntoutusasiakkaiden majoituksen kahden hengen huoneeseen, jossa on WC ja suihku. Majoitusjärjestelyssä otetaan huomioon asiakkaan erityistarpeet. Kuntoutukseen osallistuva läheinen majoitetaan samaan huoneeseen asiakkaan kanssa.

Palveluntuottajalla on useamman hengen majoitusta varten perhehuoneita, jossa on WC ja suihku ja joissa on huomioitu yöpyjien erityistarpeet.

Lisäksi palveluntuottajalla on majoitustiloja, jotka on tarkoitettu allergisille sekä opas- tai avustajakoiran kanssa majoittuvalle asiakkaille. Opas- tai avustajakoiran käyttäjän huoneen sijainnin tulee olla sellainen, että kuntoutuja pystyy itsenäisesti huolehtimaan koiran tarpeista.

Palveluntuottaja huolehtii, että majoitustiloissa

- asiakas voi levätä ilman häiriötä
- asiakkaiden käytössä on lukolliset kaapit
- liinavaatteet vaihdetaan vähintään kerran viikossa ottaen huomioon asiakkaan sairaudesta tai vammasta johtuva tarve
- huolehditaan säännöllisesti siisteydestä ja puhtaudesta.

Palveluntuottaja voi oman lääkäriinsä kannanoton perusteella lääketieteellisestä tai muusta vastaavasta syystä poikkeuksellisesti majoittaa asiakkaan yhden hengen huoneeseen ilman asiakkaalle tai Kelalle koituvaa lisämaksua (ks. luku Menettelyohjeet erityistilanteissa). Jos asiakas haluaa henkilökohtaisen syyn perusteella majoittua huoneessa yksin, hän maksaa siitä aiheutuvan lisämaksun.

Kuntoutuksen palvelukuvauksessa voi olla tarkempia määrittelyjä majoitustilojen osalta.

9.2 Ruokailun toteuttaminen

Laitosmuotoinen kuntoutus

- Asiakkaan täysihoitoon kuuluu aamiainen, lounas, päivällinen ja välipalat (päivällä ja illalla) itsepalveluna tai tarvittaessa avustettuna.

Avomuotoinen kuntoutus

- Asiakkaalle tarjotaan päivittäin yksi ateria ja tarpeelliset välipalat lukuun ottamatta tilannetta, joissa ruuanvalmistus kuuluu kuntoutusohjelmaan.
- Asiakkaan ruokailu järjestetään avoyksikössä tai erillisissä ruokailutiloissa

Käyntikerta

Asiakkaalle ja omaiselle tai läheiselle tarjotaan yksittäinen ateria, jos käyntikerran pituus on yli 2 tuntia. Asiantuntijan käyntikertaan ei sisälly ruokailua.

Kuntoutusviikonloppu (LaKu- perhekuntoutus)

- Asiakkaalle tarjotaan aamiainen, lounas, päivällinen sekä iltapala.

10 Kelan tehtävät

10.1 Kuntoutuspalvelujen hankinta

Yleistä

Kelan kuntoutuspalveluntuottajana on yksityinen yritys, laitos, säätiö tai muu yhteisö, joka tuottaa Kelan kuntoutuslain tarkoittamia kuntoutuspalveluja asiakkaille.

Julkisen tai julkiseen rinnastettavan tahon antamia tai alihankintana toteuttamia kuntoutuspalveluja Kela voi hankkia vain, jos lain mukaista kuntoutuksen järjestämisvelvollisuutta ei voida muuten täyttää. Julkinen tai siihen rinnastettava taho on myös palveluntuottaja, joka

tarjoaa kuntoutuspalveluita alihankintana julkiselta tai siihen rinnastettavalta taholta. Julkiseen rinnastettavaksi tahoksi ei lueta sellaista yksityistä palveluntuottajaa, joka antaa kuntoutuspalveluja julkisen terveydenhuollon tiloissa, jos palveluntuottaja maksaa tilojen käytöstä alueen mukaista käypää vuokraa.

Kela hankkii kuntoutuspalvelut pääsääntöisesti tarjouskilpailun avulla, jossa noudatetaan voimassa olevaa hankintalainsäädäntöä. Kuntoutuspalvelujen tarjouskilpailut järjestetään pääsääntöisesti avoimena menettelynä, jolloin kaikilla halukkailla palveluntuottajilla on mahdollisuus osallistua tarjouskilpailuun.

Kela määrittelee kuntoutuspalvelujen laatu- ja sisältövaatimukset palvelukuvauksissa ja tekee määräaikaiset sopimukset valittujen palveluntuottajien kanssa. Tarjousasiakirjoista saatuja tietoja käytetään muun muassa Kelan kuntoutuksen asiakaspalvelun parantamiseen sekä asiakkaiden yksilökohtaisessa päätöksenteossa ja laskujen maksamisessa.

Alihankinta

Kelan palveluntuottaja voi toteuttaa kuntoutuspalveluja myös alihankintana. Alihankkija ja palveluntuottaja ovat aina eri yrityksiä (esimerkiksi itsenäinen ammatinharjoittaja tai yritys, jolla on sopimus Kelan palveluntuottajan kanssa ja joka tämän sopimuksen perusteella antaa palveluntuottajan puolesta kuntoutukseen kuuluvaa palvelua Kelan kuntoutusasiakkaille). Alihankkija ei ole sopimussuhteessa Kelaan.

Alihankintasopimusta tehdessään palveluntuottaja huomioi tilaajavastuulain (laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä) asettamat velvoitteet.

Alihankinnan käyttäminen ei rajoita Kelan palveluntuottajan vastuuta kuntoutuspalvelun toteuttamisesta. Palveluntuottaja vastaa Kelalle alihankkijan toteuttamasta kuntoutuspalvelusta, vastuista ja velvoitteista kuten omistaan.

Kuntoutusasiain käsittely

Asiakas hakee Kelan järjestämää kuntoutusta täyttämällä kuntoutushakemuksen. Lisäksi hakemuksen liitteeksi tarvitaan lääkärilausunto B tai muu vastaavat tiedot sisältävä lääketieteellinen selvitys tai kuntoutussuunnitelma.

Kuntoutuspäätös

Asiakas saa hakemaansa kuntoutukseen aina kirjallisen päätöksen, jossa on kerrottu asian ratkaisu perusteluineen. Myönteinen tai kielteinen kuntoutuspäätös lähetetään tiedoksi myös asiakkaan hoidosta, kuntoutuksesta, kuntoutussuunnitelman laatimisesta ja seurannasta vastaavalle taholle. Myönteisen päätöksen liitteenä asiakas saa kuntoutusta koskevia ohjeita.

Asiakkaan myönteinen kuntoutuspäätös lähetetään tiedoksi myös palveluntuottajalle. Päätöksessä on mukana seuraavat tiedot:

- kopiot kuntoutussuunnitelmasta ja muista lääkärinlausunnoista
- kopio hakemuksesta
- asiakkaan taustatiedot
- perustelut kuntoutuksen tarpeesta.

Toimenpiteet kuntoutuksen jälkeen

Asiakkaan kuntoutuksen toteutumisen jälkeen Kela käy läpi asiakaskohtaiset kuntoutuspalautteet ja näiden perusteella ohjaa asiakkaan tarvittaessa muiden tämän tarvitsemien palvelujen pariin.

11 Kuntoutuskustannusten laskutus ja maksaminen

11.1 Laskuttaminen

Palveluntuottaja sitoutuu noudattamaan sopimuksen mukaisia laskutusperusteita. Sovitut hinnat sisältävät kaikki kyseisestä kuntoutuksesta aiheutuvat kustannukset. Palvelukuvauksen mukaisesta kuntoutuksen toteuttamisesta palveluntuottaja ei saa periä kuntoutujalta asiakasmaksua, omavastuuosuutta tai muuta lisämaksua.

Palveluntuottaja lähettää laskun Kelaan viimeistään **2 kuukauden kuluessa** kunkin kuntoutusjakson päättymisestä. Jos asiakkaan kuntoutus on pitkäkestoinen tai se koostuu useista jaksoista, palveluntuottaja voi lähettää laskun kesken kuntoutuksen tai jaksosten päätyttyä.

Palveluntuottaja voi laskuttaa

- palvelukuvauksen mukaisista kuntoutuspäivistä
- asiakkaan ja kuntoutukseen osallistuvan läheisen sairastuttua äkillisesti **vain** sairastumisen ensimmäisestä päivästä
  - Kela ei korvaa palveluntuottajalle ensimmäistä päivää välittömästi seuraavia sairauspoissaolopäiviä
- **lauantailta, jos** laitospuolisessa kuntoutuksessa oleva asiakas

- poistuu viikonloppuna hyväksytyyn syyn vuoksi kesken kuntoutuksen
- osallistuu palvelukuvauksen mukaiseen kuntoutusohjelmaan ja lähtee tämän jälkeen pois kuntoutuksesta
- **sunnuntailta, jos** laitospuolisessa kuntoutuksessa oleva asiakas
  - on läsnä ja päivä kuuluu palvelukuvauksen mukaiseen kuntoutukseen
  - palaa kuntoutukseen **klo 16: een mennessä** ja saa päivällisen, iltapalan ja seuraavan yön majoituksen.

Palveluntuottaja ei voi laskuttaa Kelaä kuntoutusta edeltävältä päivältä, jolloin asiakas on saapunut kuntoutuspaikkaan (laitosyksikkö).

11.2 Maksaminen

Kela maksaa palveluntuottajan lähettämän laskun perusteella kuntoutuksesta aiheutuneet todelliset sopimuksenmukaiset kustannukset palveluntuottajalle. Kela korvaa vain toteutuneesta kuntoutuksesta (asiakkaan läsnäolopäiviltä) aiheutuneet kustannukset. Korvausten maksaminen edellyttää, että palveluntuottaja toimittaa Kelaan asiakasta koskevan kuntoutuspalautteen sekä todistuksen kuntoutukseen osallistumisesta.

Tilanteissa, joissa asiakas keskeyttää kuntoutuksen, Kela maksaa palveluntuottajalle korvauksen kuntoutuksesta aiheutuneista kustannuksista kuntoutuksen keskeytymiseen saakka. Kela voi korvata kuntoutuskustannuksia, vaikka palveluntuottaja ei olisi hakenut niitä määräajassa, jos epääminen myöhästymisen vuoksi on kohtuutonta.

12 Auditointi

Auditointi on Kelan toteuttama järjestelmällinen, riippumaton ja dokumentoitu arviointi kuntoutustoiminnan laadun varmistamiseksi ja kehittämiseksi. Palveluntuottajan ja Kelan välisen sopimuksen mukaisesti Kelalla on oikeus auditoida sopimukseen kuuluva kuntoutustoiminta haluamanaan ajankohtana ja haluamallaan tavalla. Auditoinnin tavoitteena on varmistaa, että kuntoutus toteutuu kuntoutujalähtöisesti ja palvelukuvauksen mukaisesti. Auditoinnissa toimivat koulutetut Kelan toimihenkilöt.

Auditoinnilla selvitetään

- vastaako kuntoutuspalvelun tuottajan toiminta tehtyjen sopimusten ja palveluntuottajan tarjousasiakirjoissa ilmoittamia tietoja
- täyttääkö palveluntuottajan toiminta palvelukuvauksien sekä kuntoutustoiminta ohjaavien lakien ja asetusten vaatimukset.

Auditoinnissa tarkastetaan laadun osa-alueita, esimerkiksi seuraavia:

- laadunhallinta

- henkilöstö
- kuntoutustilat ja -laitteet
- asiakasturvallisuus
- kuntoutujan oikeudet
- kuntoutusprosessi (sisältö ja toteutus)
- dokumentaatio.

12.1 Auditointihavaintojen luokittelu

Vakava poikkeama

- palveluntuottajan toiminnassa tai menettelytavoissa on merkittäviä puutteita
- palvelukuvauksessa tai sopimuksessa vaaditut asiat eivät täyty
- edellyttää palveluntuottajalta toimenpiteitä välittömästi

Lievä poikkeama

- palveluntuottajan toiminta (esimerkiksi dokumentointi) ei täysin vastaa sille asetettuja tai luvattuja kriteereitä
- sopimuksessa mainitun palvelukuvauksen vaatimukset täyttyvät osittain
- vaatii palveluntuottajalta toimenpiteitä kahden kuukauden kuluessa asian saattamiseksi sopimuksen mukaiselle tasolle

Kehittämisehdotukset

- palveluntuottajan kuntoutustoiminnan vahvuuksia, jotka ylittävät palveluntuottajan tarjouksen tai palvelukuvauksen vaatimukset
- tähtäävät palveluntuottajan kuntoutustoiminnan kehittämiseen

Auditointikertomus

Auditoinnista laaditaan auditointikertomus kolmen viikon kuluessa käynnistä. Palveluntuottaja on velvollinen antamaan kirjallisen vastineen mahdollisiin poikkeamiin. Vastineen hyväksymisen jälkeen auditointi päätetään. Auditoinnin dokumentit havaintoineen luovutetaan sekä merkittävien poikkeamien käsittely siirretään sopimuksen tehneen Kelan yksikön vastuulle.

13 Tiedottaminen ja sidosryhmätyö

Kela tiedottaa kuntoutuspalveluista valtakunnallisesti sekä paikallisesti.

Kelan kumppaneille kohdistetut verkkosivut sisältävät

- tietoa kuntoutuksen hankinnoista
- kuntoutuksen palvelukuvaukset
- tietoa palveluista (palveluntuottajien yhteystiedoista on linkit palveluntuottajien omille internetsivuille)
- tietoa palveluntuottajista
- ajankohtaistiedotteita
- tiedotuksia sidosryhmille järjestettävistä tilaisuuksista, kuten koulutuksista ja työkokouksista
- vastauksia esitettyihin kysymyksiin.

LIITE 1: Ammatti- ja tehtävänimikkeet

Tässä liitteessä ja palvelukuvauksessa mainittuihin AMK-tutkintoihin rinnastetaan myös vastaavat vanhemmat opistoasteen tutkinnot. Ammattiopistotasoihin ammatillisiin perustutkintoihin rinnastetaan vastaavat vanhemmat koulutasoiset tutkinnot.

Henkilöt, jotka ovat saaneet nimikesuojauksen ennen vuotta 2008 ammattiin, johon ei enää järjestetä koulutusta, katsotaan edelleen terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain ja asetuksen tarkoittamiksi terveydenhuollon ammattihenkilöiksi.

Kaikkiin tutkintoihin rinnastetaan myös vastaavat EU:ssa hyväksytyt koulutukset. Siltä osin, kun kyseessä on ammatti, joka edellyttää toimivaltaisen viranomaisen tunnustamista Suomessa, noudatetaan ammattipätevyyden tunnustamisesta annettua lakia tai sen sijaan tullut lakia.

Askarteluohjaaja

- tehtävänimike
- henkilö, joka on suorittanut ohjaustoimintaan suuntautuneen arteminin käsi- ja taide-teollisuuden ammattikorkeakoulututkinnon **tai**
- askarteluohjaajan tutkinnon

Astmahoitaja

- tehtävänimike
- sairaanhoitaja AMK tai terveydenhoitaja AMK, joka lisäksi on
  - suorittanut lisäkoulutuksen astman ja allergian hoitotyöstä (15 opintopistettä) **tai**
  - suorittanut hengityselinsairaahan hoitotyön ammatilliset erikoistumisopinnot (30 opintopistettä)

Audionomi / Kuulontutkija

- henkilö, jolla on soveltuva sosiaali- ja terveystieteiden tutkinto, ja joka lisäksi on

- suorittanut ammattikorkeakoulun audiologiset erikoistumisopinnot (aiemmin kuulontutkijakoulutus)

Avannehoitaja

- tehtävänimike
- sairaanhoitaja AMK tai terveydenhoitaja AMK, joka lisäksi on
  - lisäopinnoilla hankkinut erikoistiedot avanneleikattujen hoidosta **tai**
  - on suorittanut avannehoitajan ammatilliset erikoistumisopinnot (30 opintopistettä)

Diabeteshoitaja

- tehtävänimike
- sairaanhoitaja AMK tai terveydenhoitaja AMK, jonka
  - tutkintoon on sisällytetty suuntautumisvaihtoehtona diabeteksen ehkäisy- ja hoitotyö **tai**
  - joka tutkinnon jälkeen on suorittanut vastaavan erikoistumis- tai täydennyskoulutuksen (30 opintopistettä)

Diabeteksen hoidon erityis pätevyyden saanut erikoislääkäri

- edellytyksenä erikoislääkärin tutkinto
- henkilö, jolle Suomen lääkäri liitto on myöntänyt ko. erityis pätevyyden

Dialyysihoitaja

- tehtävänimike
- sairaanhoitaja AMK tai terveydenhoitaja AMK, joka lisäksi
  - on saanut ammatillista lisäkoulutusta dialyysiosastolla **tai**
  - on suorittanut nefrologisen tai munuaispotilaan hoitotyön ammatilliset erikoistumisopinnot (30 opintopistettä)

Erikoislääkäri

- henkilö, jolle sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) on myöntänyt oikeuden harjoittaa erikoislääkärin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä Suomessa

Erikoistuva lääkäri

- henkilö, jolle yliopisto on myöntänyt opinto-oikeuden alan erikoistumiskoulutusohjelmaan

Erityislastentarhanopettaja

- henkilö, joka täyttää sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain (272/2005) ja asetuksen (608/2005) mukaiset kelpoisuusvaatimukset toimia erityislastentarhanopettajana

Erityisopettaja

- henkilö, joka täyttää opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa asetuksessa (986/1998) säädetyt kelpoisuusvaatimukset toimia erityisopettajana

Fysioterapeutti AMK

- sosiaali- ja terveystieteiden tutkintotoimikunta, jonka lisäksi henkilöllä oltava
  - Valviran myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä

Geronomi AMK

- sosiaalialan tutkintotoimikunta, jonka lisäksi henkilöllä oltava
  - oikeus toimia sosiaalihuollon ammattihenkilönä siten kuin laissa sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015) säädetään

Ilmaisutaidon opettaja

- henkilö, joka on opettajatutkinnon (ks. opettaja) lisäksi suorittanut korkeakoulussa draamakasvatuksen perusopinnot

IT-ohjaaja

- tehtävänimike
- ammatillisena peruskoulutuksena voi olla esimerkiksi datanomin tai tradenomin tutkinto
- näkövammaisten kuntoutusta toteutettaessa lisäksi henkilöllä oltava hankittuna
  - näkövammaisten IT-ohjaukseen tarvittavat erityistaidot esimerkiksi Arlainstituutissa, Keskuspuiston ammattiopiston Arlan toimipaikassa tai Näkövammaisten Keskusliiton järjestämässä koulutuksessa

Jalkaterapeutti AMK

- sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkintotoimikunta, jonka lisäksi henkilöllä oltava
  - Valviran myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä

Jalkojenhoitaja

- terveydenhuollon ammattitutkintotoimikunta
- henkilö, jolle Valvira on myöntänyt oikeuden toimia nimikesuojattuna terveydenhuollon ammattihenkilönä (ennen vuotta 2008)

Kipuhoitaja

- tehtävänimike
- sairaanhoitaja AMK tai terveydenhoitaja AMK, joka lisäksi on
  - suorittanut kivunhoidon ammatilliset erikoistumisopinnot (30 opintopistettä)

Kommunikaatio-ohjaaja

- tehtävänimike
- sosiaali-, terveys- tai kasvatustieteiden ammatillisen perustutkinnon suorittanut henkilö, jolla lisäksi on
  - kommunikaatio-ohjaajan erikoisammattitutkinto **tai**
  - viittomakielen opettajan **tai**
  - viittomakielen tulkin (AMK) **tai**
  - näkövammaistaitojen ohjaajan koulutus

Kuntoutuksen erityispätevyys saanut erikoislääkäri

- kuntoutuksen erityispätevyys edellyttää erikoislääkärin tutkintoa

- erityispätevyyden myöntää Suomen Lääkäriliitto

Kuntoutuksen ohjaaja AMK

- sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintonimike
- kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelma

Kuulovammaisten kuntoutusohjaaja

- tehtävänimike
- sosiaali- **ja/tai** terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon **ja/tai** soveltuvan ylemmän tai alemman yliopistotutkinnon suorittanut henkilö, jolla lisäksi oltava
  - työpaikkakoulutuksena saatu koulutus kuulovammaisuudesta ja sen kuntoutuksesta **ja/tai**
  - kuulovammaisten kuntoutukseen liittyviä opintoja (vähintään 30 opintopistettä) esimerkiksi
    - viittomakielen **tai**
    - viittomakielen ja visuaalisen kommunikoinnin **tai**
    - audiologian opintoja

Kuurosokeuskuntouttaja

- tehtävänimike
- sosiaali-, terveys- tai kasvatustieteiden alan ammatillisen perustutkinnon suorittanut henkilö, jolla lisäksi oltava
  - näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinto tai työpaikkakoulutuksena saatu koulutus kuurosokeudesta ja sen kuntoutuksesta

Käsityönohjaaja

- tehtävänimike
- henkilö, joka on suorittanut ohjaustoimintaan suuntautuneen artenomien käsi- ja taide-teollisuuden ammattikorkeakoulututkinnon **tai**
- jolla useamman vuoden kokemus kyseisestä työstä kuntoutuksen parissa

Laillistettu lääkäri

- lääketieteen perustutkinnon suorittanut henkilö **ja**
- jolle Valvira on hakemuksen perusteella myöntänyt oikeuden harjoittaa lääkärin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä Suomessa

Lastenohjaaja

- suorittanut lapsi- ja perhetyön perustutkinnon **tai**
- lastenhoitaja **tai**
- sosiaali- ja terveydenhuoltoalan, kasvatustieteen ja erityispedagogiikan opiskelija

Lastentarhanopettaja

- täyttää sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain (272/2005) ja asetuksen (608/2005) mukaiset kelpoisuusvaatimukset toimia lastentarhanopettajana

Liikkumistaidon ohjaaja

- tehtävänimike
- sosiaali-, terveys- tai kasvatustieteiden ammatillisen perustutkinnon suorittanut henkilö, jolla lisäksi oltava
  - näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinto

Liikuntaneuvoja

- suorittanut toisen asteen liikunnanohjauksen perustutkinnon

Liikunnanohjaaja AMK

- suorittanut liikunnan- ja vapaa-ajan koulutusohjelman ammattikorkeakoulussa

Luovan toiminnan ohjaaja

- tehtävänimike
- erilaisten luovan toiminnan ryhmien (maalaus, piirustus, käsityö, musiikki) vetäjä
- koulutuksena voi olla esimerkiksi kuvataiteilija, vapaa-ajan ohjaaja tai toimintaterapeutti AMK
- peruskoulutuksen lisäksi voi olla suoritettuna Luovien työmenetelmien ammatilliset erikoistumisopinnot (30 opintopistettä)

Lymfaterapeutti

- sosiaali- ja terveysalan tutkintanimike
- fysioterapeutti AMK, sairaanhoitaja AMK tai kuntahoitajan koulutus, jolla lisäksi oltava
  - Valviran myöntämä ammatinharjoittamisoikeus **ja**
  - Suomessa tai ulkomailla suoritettu lymfaterapiakoulutus

Lähihoitaja

- sosiaali- ja terveysalan tutkintanimike
- henkilöllä oltava Valviran myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan nimikesuojattuna ammattihenkilönä

Musiikkiterapeutti

- musiikkiterapeutin koulutuksen saanut henkilö

Neuropsykologi

- psykologin peruskoulutus, lisäksi oltava
  - Valviran myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä **ja**
  - neuropsykologian erikoispsykologin koulutus (psykologian lisensiaatin tutkinto, johon kuuluvat erikoistumisopinnot neuropsykologian erikoisalalla) **tai**
  - aikaisempi kliinisen neuropsykologin koulutus (3-vuotinen valtakunnallinen erikoistumiskoulutus)

Nuorisoohjaaja

- henkilö, joka suorittanut toisen asteen nuorisoohjaajan perustutkinnon

Nuorisotyöntekijä

- tehtävänimike
- sosionomi (AMK), jonka opintojen suuntautumisena nuorisotyö **tai**
- nuorisokasvatuksen maisteri **tai**
- yhteisöpedagogi (AMK)

Näkövammaistaitojen ohjaaja

- tehtävänimike
- sosiaali-, terveys- tai kasvatustieteiden ammattillisen perustutkinnon suorittanut henkilö, jolla lisäksi oltava
  - näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinto **tai**
  - työpaikkakoulutuksena saatu koulutus näkövammaisuudesta ja sen kuntoutuksesta

Näkövammaisten kuntoutusohjaaja

- sosiaali-, terveys- tai kasvatustieteiden ammattillisen perustutkinnon suorittanut henkilö, jolla lisäksi oltava
  - Arlainstituutissa tai Keskuspuiston ammattiopisto Arlan toimipaikassa ammattillisenä lisätutkintona suoritettu näkövammaisten kuntoutusohjaajakoulutus
- vuodesta 2012 alkaen näkövammaisten kuntoutusohjaajakoulutuksen on korvannut näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinto

Näönkäytön ohjaaja

- sosiaali-, terveys- tai kasvatustieteiden ammattillisen perustutkinnon suorittanut henkilö, jolla lisäksi oltava
  - Arlainstituutissa tai Keskuspuiston ammattiopiston Arlan toimipaikassa ammattillisenä lisätutkintona suoritettu näönkäytön ohjaajan koulutus **tai**
  - näönkäytön ohjauksen opinnot sisältävä näkövammaisten kuntoutusohjaajakoulutus

Ohjaustoiminnan artonomi AMK

- henkilö, joka on suorittanut ohjaustoimintaan suuntautuneen artonomin käsi- ja taide-teollisuuden ammattikorkeakoulututkinnon

Opettaja

- henkilö, joka täyttää opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa asetuksessa (986/1998) säädetyt kelpoisuusvaatimukset toimia opettajana

Pistekirjoituksen ohjaaja

- tehtävänimike

- sosiaali-, terveys- tai kasvatusalan ammatillisen perustutkinnon suorittanut henkilö, jolla lisäksi oltava
  - näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinto **tai**
  - työpaikkakoulutuksena saatu koulutus pistekirjoituksen ohjaamisesta

Psykodraamaohjaaja

- pohjakoulutusvaatimuksena soveltuva korkeakoulu- tai opistoasteen tutkinto
- henkilö, joka em. lisäksi on
  - suorittanut psykodraamaohjaajatutkinnon ammatillisena täydennyskoulutuksena

Psykologi

- terveydenhuollon ammattihenkilö, jolla lisäksi oltava
  - Valviran myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä

Psykoterapeutti

- terveydenhuollon ammattihenkilö, jolle lisäksi
  - Valvira on myöntänyt oikeuden käyttää psykoterapeutin nimikesuojattua ammattinimikettä

Puheterapeutti

- terveydenhuollon ammattihenkilö, jolla lisäksi oltava
  - Valviran myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä

Puhevammaisten tulkki

- tehtävänimike
- sosiaali-, terveys- tai kasvatusalan ammatillisen tutkinnon suorittanut henkilö, jolla lisäksi oltava
  - puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto **tai**
  - viittomakielen tulkki AMK, joka on valmistunut vuonna 2015 tai sen jälkeen

Ratsastusterapeutti

- opetus-, sosiaali-, tai terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon suorittanut henkilö, joka lisäksi on
  - suorittanut Suomen Ratsastusterapeutit ry:n järjestämän ratsastusterapeuttikoulutuksen **tai**
  - suorittanut Ruotsissa vastaavan koulutuksen

Ravitsemusterapeutti

- oltava Valviran myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä

Ravintoneuvoja

- tehtävänimike
- sairaanhoitaja AMK **tai**
- terveydenhoitaja AMK **tai**
- kotitalousopettaja, joka toimii kuntoutuslaitoksessa ravitsemusterapeutin ohjaamana

Reumahoitaja

- tehtävänimike
- sairaanhoitaja AMK **tai**
- terveydenhoitaja AMK, joka on suorittanut reumasairauksien hoitotyön ammatilliset erikoistumisopinnot (30 opintopistettä) **tai**
- reumahoitotyön täydennyskoulutuksen (15 opintopistettä)

Sairaanhoitaja AMK

- sosiaali- ja terveysalan tutkintonimike
- oltava Valviran myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä
- koulutukseen voi sisältyä suuntautumisvaihtoehtoja
- tutkinnon jälkeen voi suorittaa erikoitumis- tai täydennyskoulutuksia

Seksuaalineuvoja

- sosiaali- tai terveydenhuollon tutkinto
- oltava suoritettuna seksuaalineuvojan koulutus (30 opintopistettä)

Seksuaaliterapeutti

- sosiaali- tai terveydenhuollon tutkinnon suorittanut henkilö, jolla on yhteispohjoismaisen The Nordic Association for Clinical Sexology (NACS) järjestön auktorisointi (Suomessa NACS-jäsenjärjestönä Suomen Seksologinen Seura).
- Suomessa auktorisoitu nimike on: Seksuaaliterapeutti, erityistaso (NACS).

Sosiaalityöntekijä

- henkilö, joka täyttää sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain (272/2005) ja asetuksen (608/2005) mukaiset kelpoisuusvaatimukset toimia sosiaalityöntekijänä, lisäksi oltava
  - oikeus toimia sosiaalihuollon laillistettuna ammattihenkilönä siten kuin laissa sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015) säädetään

Sosionomi AMK

- sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintonimike, lisäksi oltava
  - oikeus toimia sosiaalihuollon laillistettuna ammattihenkilönä siten kuin laissa sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015) säädetään

Suuhygienisti AMK

- sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintonimike, lisäksi oltava
  - Valviran oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä

Taideterapeutti

- koulutuksena voi olla esimerkiksi terveydenhoito-, sosiaali- tai taidealan pohjakoulutus, lisäksi oltava
  - suoritettuna taideterapiakoulutus ammatillisena täydennyskoulutuksena

Tanssiterapeutti

- vähintään alempi korkeakoulu- tai opistotasoinen tutkinto, lisäksi oltava
  - vähintään 2 vuoden työkokemus sosiaali- ja terveys-, tanssi-, taide- tai opetus-alalta, lisäksi
  - hyväksytysti suoritettut tanssiterapian opinnot (90 opintopistettä)

Terveydenhoitaja AMK

- sosiaali- ja terveysalan tutkintonimike, lisäksi oltava
  - Valviran myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä

Toimintaterapeutti AMK

- sosiaali- ja terveysalan tutkintonimike, lisäksi oltava
  - Valviran myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä

Työfysioterapeutti

- täytettävä työterveyshuoltolaissa (1383/2001) sekä hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista, työterveyshuollon sisällöistä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (708/2013) säädetyt vaatimukset toimia työfysioterapeutin tehtävissä

Työterveyshoitaja

- täytettävä työterveyshuoltolaissa (1383/2001) sekä hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista, työterveyshuollon sisällöistä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (708/2013) säädetyt vaatimukset toimia työterveyshoitajan tehtävissä

Uroterapeutti

- sairaanhoitaja AMK tai fysioterapeutti AMK, lisäksi oltava
  - suoritettuna uroterapiaan liittyvä ammatillinen lisäkoulutus (30 opintopistettä) tai aiempi vastaava koulutus.

Vapaa-ajan ohjaaja

- oltava nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen perustutkinto tai
- lasten ja nuorten erityisohjaajan tutkinto

Viittomakielen ohjaaja

- oltava viittomakielisen ohjauksen toisen asteen perustutkinto

Viittomakielen tulkki AMK

- oltava humanistisen ja kasvatustieteiden ammattikorkeakoulututkinto viittomakielen tulkin koulutusohjelmassa

Yhteiskuntatieteiden maisteri, pääaine kuntoutustiede

- Ylempi korkeakoulututkinto, jossa pääaineena on kuntoutustiede

Yhteiskuntatieteiden tai valtiotieteiden maisteri, pääaine sosiaalipsykologia

- Ylempi korkeakoulututkinto, jossa pääaineena on sosiaalipsykologia

Yhteisöpedagogi AMK

- oltava suoritettuna ammattikorkeakoulututkinto kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelmassa